

Ἐνέκυψα δὲ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο, μετὰ τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν, καὶ εἰς τὰ τῆς ἐμπορικῆς συνθήκης μεταξὺ Ἑλλάδος καὶ Γερμανίας, εἰς ἣν εἶχον λάβῃ τὴν συναίνεσιν τῆς ἡμετέρας Κυβερνήσεως νὰ προβῶ.

Κατὰ τὸ τέλος δὲ τοῦ ἔτους ἐτελείωσε καὶ ἡ πολυώδυνος ζωὴ τοῦ δυστυχοῦς Λεάνδρου Δοσίου, καί, τῇ κοινῇ ἐπιμελείᾳ τῆς κυρίας Γκίκα καὶ ἐμοῦ, ἐνεταφιάσαμεν αὐτὸν τῇ 28 Δεκεμβρίου / 7 Ἰανουαρίου 1883)4, διὰ τοῦ ἐκ Λειψίας μετακληθέντος Ἑλληνοῦ ἱερέως.

1884.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους, τῇ 4)16 Ἰανουαρίου, ἀπαντήσας με ὁ πολὺς Max Müller ἐν χορῷ τοῦ Ὑπουργοῦ Lucius, μοὶ εἶπεν, ὅτι εἰς τὴν πόλιν τῆς γεννήσεώς του οἱ συμπολίται του εἶχον ἀποφασίσαν' ἀναθέσθαι τὴν προτομὴν τοῦ πατρὸς του Wilhelm, ἐπισήμου ποιητοῦ, ὅστις μάλιστα εἶχεν ἐπικληθῇ ὁ **Ἕλλην**, διότι τὰ κυριώτερα ἔργα του ἦσαν ἐνθουσιώδεις ὕμνοι ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. Εἰς τοῦτο λοιπὸν ἀποβλέψας, ἐπέστειλα ἀμέσως εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, προτείνων νὰ συμμετάσχη τοῦ ἔργου, πέμπουσα, οὐχὶ διὰ τὴν προτομὴν, διότι δὲν ἦτο πλέον καιρὸς, ἀλλὰ καὶ διὰ τὸ βάθρον αὐτῆς, ἑλληνικὰ μάρμαρα. Καὶ ἡ πρότασίς μου μὲν αὕτη ἐνεκρίθη, καὶ ἡ ὑπόσχεσις διεκοινώθη εἰς τὴν ἐπὶ τῆς ἀνεργέρσεως τοῦ μνημείου ἐπιτροπὴν, ἀλλὰ.... μέχρι τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Γερμανίας, (Ἰούλιον 1887) δὲν ἐξετελέσθη, καὶ μόλις ἐν ἔτει 1890 κατώρθωσα αὐτὴν δι' ἐπιμόνων ἐνεργειῶν μου, καίτοι μένων πάσης ὑπηρεσίας μεμακρυσμένος.

Τῇ 14)26 Ἰανουαρίου ἦν χορὸς εἰς τὰ Ἀνάκτορα. Εἰς αὐτὸν δέ, προσελθοῦσά μοι ἡ ἡγεμονὶς Λουΐζα, θυγάτηρ τοῦ Διαδόχου, μοὶ εἶπεν ἐμπιστευτικῶς, ὅτι ὁ σύζυγός της, Πρ. Μείνιγγεν, προὔτίθετο νὰ μεταβῇ εἰς τὴν Ἑλλάδα· ὃ ἔσπευσα ν' ἀναγγεῖλω εἰς τὰς Ἀθήνας. Ἐκεῖ δὲ καὶ εἰς τῶν ἀνωτέρων ἀξιωματικῶν,

ἐν μακρᾷ συνδιαλέξει μοι διετείνεται καὶ ἀνέπτυσσεν, ὅτι ἡ ὑπὸ τοῦ κ. Τρικούπη εἰς τὴν Ἑλλάδα εἰσαχθεῖσα μονοετὴς θητεία, ἦν αὐτὸ τοῦτο καταστροφή τοῦ στρατοῦ.

Μετὰ δύο ἡμέρας εἰς τῶν Ἑβραίων τὴν Συναγωγὴν παρέστην εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἐπισήμου καὶ ἰδίως γνωστοῦ μοι Ἰουδαίου πολιτευτοῦ Λάσκερ, ἀποβιώσαντος, ἐν ᾧ ὥδοιπόρει ἐν Ἀμερικῇ.

Τὴν αὐτὴν δ' ἡμέραν ἔλαβον τηλεγράφημα τοῦ Πρυτάνεως τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου κ. Βενιζέλου, ἀγγέλλοντός μοι, ὅτι παμψηφεί ἐξελέγην, ἵνα ἀπέλθω εἰς Ἑδιμβούργον, ὅπως παρευρεθῶ εἰς ἐπίσημον ἐκεῖ τῇ 16 Ἀπριλίου τελουμένην πανεπιστημονικὴν ἑορτήν. Ἀλλ' ἀντετηλεγράφησα εὐχαριστῶν καὶ ἀποποιούμενος, διότι, μετὰ τὴν δέμηνον ἀπουσίαν μου ἐκ τῆς θέσεώς μου, δὲν συνέφερε ν' ἀπέλθω ἐκ νέου.

Μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου ἐνηκολούθησεν ὁ γλύπτης κ. Hertel ἐργαζόμενος εἰς τὴν προτομήν μου, καί, ὅτε ἐπερατώθη τὸ ἔργον αὐτοῦ, ἐκτεθὲν, ἐπεδοκίμασθαι. Μικρὸν δὲ μετὰ τοῦτο ἵναγκάσθην νὰ ἐνδώσω καὶ εἰς τὴν ἐπιμονὴν τῆς κυρίας Auerbach, θυγατρὸς τοῦ ἐπισήμου μυθιστοριογράφου, ἣτις ἐζήτησε νὰ ἐλαιογραφήσῃ εἰκόνα μου.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν ἐπιστροφήν μου, ἐπεσκέφθην τὸν συνάδελφόν μου, Πρέσβυν τῆς Ἰαπωνίας, κ. Ἀόκην, ἵνα συγχαρῶ αὐτὸν ἀρτίως νυμφευθέντα Γερμανίδα ἐκ τῶν εὐγενῶν. Ὁ κ. Ἀόκης εἶχεν ἐκπαιδευθῇ εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν τοῦ ἐν Βερολίνῳ Πανεπιστημίου. Ὅτι εἰς τὴν τελετὴν τοῦ γάμου δὲν μετέσχον ἱερεῖς τοῦ Βούδα ἐστὶ προφανές. Ἡ Αὐτοκράτειρα ὁμῶς ἔδωκε τὴν ἐντολήν, οὐδ' ὑπὸ διαμαρτυρομένων ἱερέων νὰ πανηγυρισθῇ ὁ γάμος ἐντὸς τοῦ Βερολίνου, ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ εἰς μεμακρυσμένην τινὰ ἐπαρχίαν. Ὁ κ. Ἀόκης δέ, εἰς τὴν μητροπολιτικὴν ἐκκλησίαν εἶχεν ἐδώλιον παρὰ τὸ τῆς νέας συζύγου του καὶ ἐκεῖ ἐκάθητο μετ' αὐτῆς κατὰ πάσας τὰς Κυριακάς. Καὶ τὸν Γραμματέα δ' αὐτοῦ, Ταναχάσιν, ἐπίσης ἐπεσκέφθην διὰ τὸν αὐτὸν λόγον, καὶ αὐτὸν ταῦτοχρόνως νυμφευθέντα Γερμανίδα, κόρην βιομηχάνου, νεάνίδα ἐξαιρετοῦ καλλονῆς, εὐπορον καὶ λίαν δια-

κεκριμένης ἀνατροφῆς. Ταῦτοχρόνως δ' ἐγνώρισα εἰς τοὺς χοροὺς τῆς Αὐλῆς τὸν Ἡγεμονόπαιδα τῆς Σιάμ, Πριγξάμ, ὁμιλοῦντα καλῶς τὴν Ἀγγλικήν.

Ἐσπέραν τινὰ παρευρέθην ἐν δημοσίῳ καταστήματι, τῇ λεγομένη Οἰκίᾳ τῶν Ἀρχιτεκτόνων, εἰς παράστασιν ἀγαθοεργόν, ἐκτελεσθεῖσαν ὑπ' ἐρασιτεχνῶν, ἐν ἣ διέπρεπεν ἡ ὠραιοτάτη νέα Σαμβρίνσκη, θυγάτηρ τῆς ἐν Βερολίνῳ ἐπιμονωτάτης φυτοφάγου, ἣν πρὸ ἐτῶν ἐγνώριζον καὶ ἐξετίμων διὰ τὰς γενναίας θυσίας της ὑπὲρ ἀπόρων καὶ ἐγκαταλελειμμένων βρεφῶν. Ἐκαθήμην δ' ἐν τοῖς θεαταῖς παρὰ τῇ διδασκάλῳ ταύτης εἰς τὴν σκηνικήν, τῇ ἐπισημοτάτῃ ἡθοποιῷ κυρίᾳ Blumauey, καὶ μετὰ ταύτης πολλὰ διελέχθην περὶ τοῦ θέματος τῆς δυνατῆς διαμορφώσεως Ἑλλήνων ἡθοποιῶν ἐν Γερμανίᾳ.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Φεβρουαρίου, λαβὼν παρὰ τῆς Κυβερνήσεως τὴν τεχνικὴν ἐκθεσιν περὶ τοῦ μελετωμένου σιδηροδρόμου Λαρίσσης, ὠμίλησα περὶ αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ὑπουργοῦ τῶν Δημοσίων ἔργων, τοῦ Τραπεζίτου Bleichröder καὶ ἄλλων, καὶ ἐδημοσίευσά καὶ ἄρθρα εἰς τὰς γερμανικὰς ἐφημερίδας· ἀλλ' αἱ προσπάθειά μου προσέκρουσαν εἰς τὴν μικρὰν πίστιν, ἥς ἀπῆλανε τότε ἐν Εὐρώπῃ ἡ ἐσωτερικὴ τῆς Ἑλλάδος κατάστασις.

Τότε περίπου, ἐλθὼν πρὸς με ὁ νέος Κρής, ὑπὲρ οὗ εἶχον μεριμνήσῃ, ἵνα συμπληρώσῃ τὰς ἱατρικὰς του σπουδὰς καὶ ἐξετασθῇ, ὅστις ὅμως ἤσκει μᾶλλον τὴν φιλολογίαν, ἐξαντληθείσης καὶ τῆς χορηγείας τοῦ κ. Μαυροκορδάτου ἐπὶ ματαίῳ, μοὶ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐκδώσῃ γερμανιστὶ τινὰ τῶν διηγημάτων μου, ἣν καὶ προθύμως τῷ ἔδωκα.

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ρωσσίας κ. Σαβούροφ, ὅστις, ἐξ Ἀθηνῶν εἰς Βερολίνον μετατεθείς, εἶχε κομίσῃ ἐκεῖ ὅλον μουσεῖον ἀρχαιοτήτων, ὃ ἐν Ἑλλάδι εἶχεν ἀγοράσῃ καὶ συγκομίσῃ, μοὶ παρεπονέθη, ἡμέραν τινά, ὅτι δῆθεν τὸν κατήγγειλα εἰς Ἀθήνας, δι' ὃ ἐξήγαγεν ἐκεῖθεν ὠραῖόν τι ἄγαλμα, καὶ προὔκάλεσα ἀνακρίσεις. Ἀλλ' εὐκόλως τῷ κατέδειξα ὅτι τοῦτο ἦν κακεντρεχὴς ἐπίνοια, διότι τὴν παρὰ τὸν νόμον ἐξαγωγὴν τοῦ ἀγάλματος ὀφείλον νὰ ἐμποδίσωσιν αἱ ἐγχώριοι Ἑλληνικαὶ ἀρχαί, ἡ δὲ

μετὰ ταῦτα καταγγελία οὐδένα θὰ εἶχε σκοπόν. Συγχρόνως δέ, καί τις τῶν ἐν Βερολίῳ δῆθεν σπουδαζόντων, ἴσως ὁ αὐτός, ὁ τὴν συκοφαντίαν ἐκείνην πρὸς τὸν κ. Σαβούρωφ διαβιβάσας, μοι ἔπεμψεν αἰσχρὸν συκοφαντικὸν λίβελλον, ὃν ἐνυπογράφως ἐδημοσίευσεν ἐν τῇ Ἀκροπόλει. Ἐννοεῖται δ' ἐγὼ οὐδὲ τῆς ἐλαχίστης ἠξίωσα προσοχῆς τὸ ἀνάγωγον ἔργον νεανίου, εἰς οὗ τὸν πατέρα καὶ ἀδελφὸν πολλὴν πάντοτε εἶχον ἐπιδείξῃ φιλίαν.

Τῇ 12)24 Φεβρουαρίου τηλεγράφημα τοῦ υἱοῦ μου Ἀλέξη μοι ἀνήγγειλε τοὺς ἀρραβῶνας τῆς θυγατρὸς μου Χαρικλείας μετὰ τοῦ Πρίγκηπος Ἀνατολίου Λοβάνωφ, Ῥώσσου ἀξιωματικοῦ τοῦ ναυτικοῦ, συνοδεύοντος τὸν Ἀρχιδουκά Παῦλον, συναινέσαντος δὲ ν' ἀλλάξῃ στάδιον καὶ νὰ μεταβῇ εἰς τὸ διπλωματικόν. Ἦν δ' ὁ Λοβάνωφ ἀνεψιὸς τοῦ ἐν Βιέννῃ Πρέσβεως καὶ τῆς κ. Ῥιβέρα, ἣν ἄλλοτε εἶχον γνωρίσῃ ἐν Βάδεν, καὶ ἀδελφὸς τῆς ὡραίας μικρᾶς Μίλας, ἣς ἀνιτρέφετο παρ' αὐτῇ. Παρὰ πάντων δ' ἤκουον ἐπαίνους περὶ αὐτοῦ.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ Φεβρουαρίου μοι ἔγραψεν ὁ ἐπίσημος ἐκδότης Brockhaus ἐκ Λειψίας, ἐρωτῶν με, ἂν θέλω νὰ δημοσιεύσω παρ' αὐτῷ δευτέραν ἐκδοσιν τῆς τῶν Ἐπιγραφῶν συλλογῆς μου (Antiquités Helléniques), ἀλλ' ἐπὶ ἰδίᾳ μου δαπάνῃ. Τῷ ἀπήντησα δ' ὅτι, ὅσας δυσχερείας καὶ ἂν ἔχω, καὶ ὅσῃν νέαν ἐργασίαν καὶ ἂν ἀπαιτῇ ἡ ἐκδοσις αὕτη, προθύμως θὰ τὴν ἀπεδεχόμην, ἀλλ' οὐχὶ ἐπὶ δαπάνῃ ἰδίᾳ μου· ὅτι δὲ προσεχῶς, ἐλθὼν εἰς Λειψίαν, θὰ συνεννοηθῶ μετ' αὐτοῦ. Καὶ ὁ ἐν Λειψίᾳ δὲ Πρόξενος ἡμῶν κ. Ναοῦμ μοι ἀνήγγειλεν ὅτι ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἐκεῖ Θεάτρου ἠθέλε ν' ἀναβιβάσῃ εἰς τὴν σκηνὴν του τὴν μετάφρασιν τῶν Λ', ἀλλὰ πρὸς τοῦτο ἀπῆτει τὴν ὑπόσχεσιν ὅτι θὰ τῷ ἀπονεμηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν παράσημον. Ἐσπευσα δὲ νὰ τῷ ἀπαντήσω, ὅτι θὰ ἐχαιρόμην διὰ τὴν παράστασιν, ἀλλ' αὕτη οὐδεμίαν ἔδιδεν ἀφορμὴν εἰς χορήγησιν παρασήμου, καὶ ὅτι, ἂν ἄλλως δὲν εἶχεν ὠφέλειαν ἐκ τῆς παραστάσεως, πρέπει νὰ προτραπῇ νὰ ἐγκαταλείψῃ πᾶσαν ἰδέαν αὐτῆς. Καὶ ἐπέμεινε ὁ Διευθυντής, καὶ δῖς, εἰς Λειψίαν μεταβάς, συνεννοήθη μετ' αὐτοῦ. Ἀλλ' ὅτε εἶδεν ὅτι μάταιαι ἦσαν αἱ περὶ παρασήμου ἀξιώσεις του, μοι

εἶπεν ὅτι θὰ ἔδιδε τὴν παράστασιν, ἂν ἀνελάμβονον ἐγὼ τὴν δαπάνην. Καὶ τοῦτο δ' ἐμοῦ ἀρνηθέντος, δὲν παρεστάθη τὸ δράμα.

Ὡς πρὸς τὰ ἔργα γερμανῶν δραματουργῶν ὅμως οἱ κ. κ. θεατρῶναι ἐδείκνυντο πολὺ ἐπιεικέστεροι, καὶ τὴν παράστασιν αὐτῶν δὲν ἐξήρτων ἐκ παρασῆμων. Οὕτω, τὰ τοῦ ἥκιστα πρωτοτύπου καὶ οὐχὶ μᾶλλον δραματικοῦ Βιλδεμβρούκ μετήγοντο ἀπὸ σκηνῆς εἰς σκηνήν. Νεάνις δέ τις πρωτόπειρος μοὶ εἶπεν, ὅτι, δραμάτιόν τι αὐτῆς, ὃ ἀναγνοὺς εὗρον μᾶλλον ἢ μέτριον, ἐδιδάχθη εἰς 48 θέατρα, ἂν οὐχὶ δόξης, βεβαίως ὅμως ἀφθόνων ὑλικῶν ὠφελιμάτων γενόμενον αὐτῇ πάροχον.

Μετέβην δ' εἰς Λειψίαν τὸ πρῶτον προσκληθεὶς ὑπὸ τῆς κυρίας Van den Hoven, συζύγου τοῦ Πρέσβευς Ὀλλανδίας, νὰ τὴν συνοδεύσω, ἵνα παρευρεθῶμεν εἰς πνευματιστικὴν τινα ἐσπερίδα, περὶ ἧς εἶχεν ἀκούσῃ, ὥς πολὺ περίεργον. Καὶ ἂν προσεκλήθην δι' ἑμαυτόν, ἢ ἵνα καθιστῶ εὐσημεσίαν τὴν ὁδοιπορίαν τῆς νέας κυρίας μετὰ ξένων τινῶν δὲν ἠθέλησα νὰ ἐξηναίσω· εἵχομεν δὲ συνοδοιπόρους τὸν Ἡγεμονόπαιδα τῆς Ἑσσης, ὁδοιποροῦντα ὑπὸ τὸ ψευδώνυμον Κόμητος Haberberg, τὸν κ. Κοτσεβού, καὶ τὸν πολλὰ ἔτη ἐν Ἰσπανίᾳ διατρίψαντα κ. Seebold.

Τὸ ἑσπέρας τῆς ἀφίξεως ἡμῶν μετέβημεν εἰς τὴν οἰκίαν κυρίου τινὸς Marrzoll, οὗ ὁ γυναικάδελφος, συνοδευόμενος ὑπὸ ὑφαντοῦ τινὸς ἐκ Zwickau, ὥς μεσάζοντος (medium), ἐξετέλεσε διάφορα πνευματιστικὰ φαινόμενα, ἅτινα ὅμως, ὥς ἐκ πρώτης ὄψεως διείδον, ἦσαν οὐδὲν ἕτερον ἢ βάνανυσα καὶ προφανῆ εἰς δολιότητα. Ἐπειδὴ δ' ἐμείναμεν ἐν Λειψίᾳ ἔτι καὶ τὴν ἐπιοῦσαν, εἶδον τὸν Διευθυντὴν τοῦ Θεάτρου κ. Gettke, καὶ τῷ ὑπεσχέθην νὰ μελετήσω ἐν Βερολίνῳ, ὡς μοὶ ἐπρότεινε μεταρῥυθμίσεις, ἀλλ' ὅτε τὸν ἐπανεῖδον κατ' Ἀπρίλιον, τῷ εἶπον, ὅτι αἱ προτάσεις του καταστρέφουσι τὸ δράμα, ἄνευ ἀνάγκης, καὶ ἀπέσυρα αὐτό, ἀπελπίσας αὐτὸν προσέτι καὶ ὥς πρὸς τὰς ἄλλας του ἀξιώσεις. Ἐπεσκέφθην δὲ καὶ τὸν κ. Obst, διάσημον Διευθυντὴν τοῦ Ἀνθρωπολογικοῦ Μουσείου, καὶ τὴν χαριεστάτην του σύζυγον, ἔτι δὲ τὸν Καθηγητὴν τῆς Ἰατρικῆς Κάρολον Θείρσιον, ὃν εἶχον γνωρίσῃ

τειραετῇ, ὅτε πρῶτον, μεταβὰς εἰς Μόναχον, εἶχον κατοικήσῃ παρὰ τῷ πατρὶ του. Ἐπεζήτησα δὲ καὶ τὸν Κούρτιον, ἀδελφὸν τοῦ ἐν Βερολίῳ φιλολόγου, ᾧ ὅμως δὲν ἐνέτυχον, καὶ τὸν ἐκδότην W. Friedrich, εἰς ὃν παρέστησα ὅτι αἱ προσθῆκαι τοῦ Σάνδερς εἰς τὴν Ἱστορίαν τῆς Νεοελληνικῆς Φιλολογίας ἦσαν ἄτοποι, καὶ μόνον κατέστρεφον τοῦ μικροῦ συγγράμματος τὰς ἀναλογίας. Εἰς δὲ τὸν Brockhaus εἶπον, ὅτι ἀμφιβάλλω, ἂν ἡ δευτέρα ἔκδοσις τῶν Ἑλληνικῶν μου Ἐπιγραφῶν, ἣν ἐπρότεινεν, ἦν δυνατή, καὶ τὸ ἀνέφικτον αὐτῆς συνωμολόγησε μετὰ ταῦτα καὶ ὁ ἴδιος, καὶ παρητήθη τῆς ἐπιβολῆς.

Κατὰ τοὺς περιπάτους ἡμῶν διὰ τῆς πόλεως, ὁ συνοδεύων με Πρόξενος ἡμῶν κ. Ναούμ, μοὶ ἔδειξε μεγάλην καὶ ὠραίαν οἰκίαν, κτῆμα Ἑλλήνος τινος Ναοῦμ Νέκου καλουμένου. Εἰς τὸ αἷτωμα αὐτῆς ὁ ἀρχιτέκτων εἶχεν ἐπιγραφὴν διὰ χρυσῶν γραμμάτων: Cum Deo. Ἄλλ' ὁ ἀφελὴς οἰκοδεσπότης ἐξέλαβε τοῦτο, ὥς παχηλὸν γραφικὸν λάθος, καί, κατὰ διαταγὴν του, διορθώθη εἰς Cum Deo.

Εἰς τὴν πρώτην συνεδρίαν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἐταιρείας (21)4 Μαρτίου) συνεπρότεινα, ὁμοῦ μετὰ τοῦ Κουρτίου, τὴν εἰς τὴν Ἐταιρείαν παραδοχὴν τοῦ συζύγου τῆς Μεγάλης Κυρίας, Κόμητος Perponcher, ἥτις καὶ μετὰ ἓνα μῆνα, κατὰ τὸν κανονισμόν, ἐγένενο δεκτὴ. Τότε δὲ καὶ ὠμίλησα πρὸς τὴν Ἐταιρείαν περὶ τῆς ἐν Σάμῳ ἀνασκαφῆς σύριγγος τοῦ Πολυκράτους, καὶ περὶ τῶν ἐν Ἐλευσίνι ἀνασκαφῶν.

Κατὰ τὰ τέλη τοῦ Ἀπριλίου παρευρέθην εἰς θλιβεράν τελετήν, τῆς κηδείας τοῦ ἐξόχου ζωγράφου καὶ φίλου μου Ῥίχτερ, μεθ' οὗ, ὥς καὶ μετὰ τῆς οἰκογενείας του, μὲ συνέδεε πολλὴ οἰκειότης, καὶ παρ' αὐτῷ συνηντώμην συνεχέστατα μετὰ τοῦ φίλου μου, καὶ ἐκείνων καὶ ἐμοῦ, Στεφάνου Καραθεοδωρῆ, ὁσάκις ἤρχετο ἐκ Βρυξελῶν, ὅπου διετέλει Πρόεδρος τῆς Τουρκίας.

Εἰς γεῦμα δὲ τοῦ Πρεσβευτοῦ τῆς Γαλλίας κ. Coursell, ὅστις εἶχεν ἀνατραφῇ εἰς τὴν πατρικὴν οἰκίαν τῆς πενθερᾶς τοῦ Κλέωνος, ἐγνώρισα τὸν Ἡγεμόνα τοῦ Μονάκου, ἄνδρα πολὺ εὐαρεστότερον, ἀφ' ὅτι τὸν ἐξελάμβανον, ὅτε ἐν Βάδεν συνανα-

στρεφόμενην μετὰ τῆς χαριεστάτης καὶ ἀπ' αὐτοῦ διαζευχθείσης, ἢ καὶ ἀφεστώσης συζύγου του. Τὴν αὐτὴν ἐσπέραν παρὰ τῇ κυρίᾳ Meyer, ἄλλοτε στενῇ φίλῃ τῆς οἰκογενείας Βίσμαρκ, οὗ καὶ ἡ ἀδελφὴ καὶ ἡ ἀνεψιὰ παρῆσαν εἰς ἐκείνην τὴν συναναστροφὴν, ἤκουσα τοῦ Βιλδενβρουκ μετὰ στόμφου καὶ ἀξιώσεων ἀναγινώσκοντος ἐν δρᾷμά του, κατ' ἐμὲ οὐχ ἥττον μέτριον ὅλων του τῶν λοιπῶν.

Μετὰ λύπης συνώδευσα τότε, ὥς καὶ πάντες οἱ λοιποὶ συνάδελφοι, εἰς τὸν σταθμὸν τὸν πᾶσι προσφιλεῖ Πρέσβυν τῆς Δανίας κ. Quade, ἀνακληθέντα, ἐξαιρέτους δ' ἐντυπώσεις παρὰ πᾶσιν ἀφέντα, ὥς καὶ πᾶσα ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ.

Δημόσιαι ὑποθέσεις σπουδαιότητός τινος εἰς ἐνέργειαν καὶ διεξαγωγὴν, ἀνατιθέμεναί μοι ὑπὸ τοῦ Ὑπουργείου, μετὰ τὸ συνέδριον τοῦ 1879, ἦσαν λίαν σπάνια καὶ ἐξαιρετικά· ἡ κυριώτερα δὲ προσπάθεια, εἰς ἣν ἐπεδιδόμην, ἦν ν' ἀντιλαμβάνωμαι τῆς θέσεως τῶν πραγμάτων, καὶ ὅσον ἐδύνατο νὰ ἔχη ἐπιρροὴν ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν συμφερόντων, νὰ διαφωτίσω περὶ αὐτῆς τὴν Κυβέρνησιν, καὶ ἀφ' ἑτέρου, νὰ διεγείρω παρὰ τῷ κοινῷ τῆς Γερμανίας καὶ τοῖς κυβερνήσιν, συμπαθείας πρὸς τὴν Ἑλλάδα, καὶ νὰ παριστῶ τὰς προόδους αὐτῆς, ὥς παρόχους ἐλπίδων διὰ πολὺν κρεῖττον μέλλον, καὶ δυναμένας νὰ καταστήσωσιν αὐτήν, ἐν καιρῷ, ἐν τῶν ἀναγκαίων στοιχείων τῆς Εὐρωπαϊκῆς ἰσορροπίας. Ὑπῆρχον ὅμως καὶ εἰδικαί τινες ὑποθέσεις, εἰς ὧν τὴν διεξαγωγὴν διεταπτόμην, ἐνίοτε καὶ λίαν ἐπιμόνως ν' ἀσχοληθῶ. Τοιαύτη ἦν ἡ περὶ τῶν ἐν Ῥωμανίᾳ ἀφιερωμένων κτημάτων, τῶν ὑπὸ τὴν Τουρκίαν μοναστηρίων. Τὸ ἀληθὲς ἦν ὅτι, προκειμένου περὶ Τουρκίας καὶ Ῥωμανίας, ἡ Ἑλλὰς κυρίως οὐδὲν εἶχε δικαίωμα ἀμέσως ν' ἀναμιγῇ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο μοὶ ἐπέμφθη ἐπιστολὴ ἰδιωτικὴ τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας, παρακαλοῦντός με νὰ ζητήσω γνωμοδότησιν τῆς νομικῆς σχολῆς Βερολίνου περὶ τῶν δικαίων τῶν μοναστηρίων. Καὶ ἐγὼ μὲν ἐθεώρουν ὅλως περιττὸν καὶ μάταιον τὸ διάβημα τοῦτο, ὥς καὶ οὐδὲ ἔλειψα ν' ἀναφέρω ἐπανειλημμένως εἰς τὸ Ὑπουργεῖον· ἀλλὰ, πειθαρχῶν εἰς τὰς ἐπιμόνους διαταγὰς του, ἐνήργησα τὰ δέοντα

παρὰ τῇ Σχολῇ, καί, διὰ ζητηθείσης μοι καὶ χορηγηθείσης δαπάνης 2500 φρ. ἐλάβομεν, μετὰ $1\frac{1}{2}$ ἔτος, τὴν ἔγγραφον καὶ ἐπίσημον γνωμοδότησιν, ὅτι, ἀφ' οὗ τὰ κτήματα ταῦτα εἰσὶν ἀφιερώματα, βεβαίως ἀνήκουσιν εἰς τὰ καταστήματα, εἰς ἃ ἀφιερώθησαν· ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ Ῥωμανία ἐστὶ κράτος ἀνεξάρτητον, οὐδεὶς δύναται νὰ τὸ βιάσῃ εἰς τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ δικαίου· ἐν ἄλλοις λόγοις ἡ δαπανηρὰ γνωμοδότησις τῆς Νομικῆς Σχολῆς ἔλεγεν, οὐδὲν περισσότερον, ἢ ὅτι ἤξευρεν ἐκάστου ὁ ὀρθὸς νοῦς.

Εἰργάσθην δ' ἐπιμόνως καὶ εἰς τὴν συνομολόγησιν τῆς ἐμπορικῆς συνθήκης μετὰ τῆς Γερμανίας· ἀλλὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ὑπουργεῖον ἠθέλησε (Μαΐου 18)30) νὰ ὑπογραφῇ αὕτη ἐν Ἀθήναις, ἐπὶ τῇ μικροπρεπεῖ ἐλπίδι ἀπονομῆς παρασῆμων, ὥς μοι εἶπε σπουδαιότατον πρόσωπον ἐν Βεισβάδῃ.

Τῇ 7)19 Ἀπριλίου, ἀφικθεῖσα ἡ Μεγάλη Δούκισσα Κωνσταντίνου, μήτηρ τῆς ἡμετέρας Βασιλίσσης, ὅτε παρουσιάσθην προσφέρων τὰ σεβάσματά μου, με προσεκάλεσεν εἰς τὸ γεῦμά της καὶ ἐπ' αὐτοῦ μοι εἶπεν ὅτι, ὡς ἡ Βασιλίσσα τῇ γράφει, ἔχω χαριεστάτας θυγατέρας, καὶ ἀπέκτησα ἀξιολόγους γαμβρούς. Ἠπόρησα δ' εὖρὼν ὅτι ἡ Μεγάλη Κυρία, Csse Camarowski, καὶ ὁ Αὐλόρχης κ. Κύριεφ, με ἀνεγνώρισαν, ἀγνοῶ πότε καὶ ποῦ ἰδόντες με.

Συνώδευσα δὲ τὴν ἐπιούσαν τὴν Μεγάλην Δούκισσαν εἰς τὸν Σταθμὸν, ἀπερχομένην εἰς Πειτρούπολιν, καὶ ἐκεῖ ἡ θυγάτηρ της, Βέρα τῆς Βυρτεμβέργης, μοι ὠμίλησε περὶ τῆς ἐν Στουτγάρδῃ διαμενούσης οἰκογενείας Adelung, ἣν εἶχον ἀπαντήσῃ ἐν Ῥεί-χεγγαλλ, καὶ μεθ' ἧς μοι εἶπεν ὅτι συνεχῶς ὠμίλει περὶ ἐμοῦ.

Τῇ 16)28 Ἀπριλίου μοι ἐτηλεγραφήθη, ὅτι ἐτελέσθησον ἐπισήμως οἱ γάμοι τῆς θυγατρὸς μου Χαρικλείας εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις Ῥωσικὴν ἐκκλησίαν, παρόντος τοῦ Βασιλέως, τοῦ Ἀρχιδουκὸς Παύλου καὶ τοῦ Δουκὸς τοῦ Μάϊνιγγεν.

Περὶ τὰ μέσα δὲ τοῦ Μαΐου ἦλθον εἰς Βερολῖνον ἡ κυρία Ῥιβείρα μετὰ τῆς ἀνεψιᾶς της Μίλας, τῆς ἀδελφῆς τοῦ γαμβροῦ μου Λοβάνωφ, στενὰς φιλικὰς σχέσεις ἔχουσαι μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Πρέσβεως τῆς Βραζιλίας Jarra. Ἀλλὰ παράδοξος γυνή

ἦν ἐκείνη ἡ κυρία 'Ριβέϊρα. Μάτην τὰς παρεκάλεσα νὰ μ' ἐπισκεφθῶσι κατ' οἶκον, ἵνα ἰδῶσιν ἐν ἄλλοις, καὶ ζωγραφικὰ καὶ ἄλλα ἔργα τῆς Χαρικλείας· μάτην ἐζήτησα καὶ φωτογραφίαν τῆς Μίλας, ἡ κυρία θεία της μοὶ ἀπεκρίθη, ὅτι ἡ Μίλα εἰς οὐδένα δίδει τὴν φωτογραφίαν της, ὃ δὲν μοὶ ἐφάνη ἄριστον δεῖγμα ἀβροφροσύνης αὐτῆς, οὐδ' ἄριστος οἰωνὸς τῶν ἰδεῶν, ἃς εἶχε περὶ τῆς τάσεως τῆς τῶν ῥωσίδων ἀνατροφῆς.

Μετὰ πολυαρίθμου δὲ συνοδείας, ἐν ἣ ὑπῆρχον καὶ δύο Κινέζοι, ἀπῆλθον ἡμέραν τινά, προσκληθεῖς εἰς τὴν παρὰ τῇ πόλει Freizerwald, ὥραϊαν ἐξοχὴν τῆς κυρίας Grun, θυγατρὸς τοῦ κ. Chambeau, ποτὲ διδασκάλου τῆς γαλλικῆς τοῦ Προίγκηπος Φρειδερίκου Καρόλου, προέδρου δὲ τῆς ἐν Βερολίνῳ κοινότητος τῶν Γάλλων διαμαρτυρομένων, τῶν ἐκ Γαλλίας φυγόντων τὰς ἐκκλησιαστικὰς καταδιώξεις.

Ἀρχομένου δὲ τοῦ Ἰουνίου, ἔλαβον ἐπιστολὴν ἐκ Βρεντησίου, δι' ἧς μοὶ ἀνήγγελλεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ἀλέξης, ὅτι, πάσχουσαν ἐν τὴν σύζυγόν του, ἔφερε πρὸς Θεραπείαν εἰς Βεϊσενβούργ, συνοδευομένην καὶ ὑπὸ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Αἰμυλίας.

Τὴν ἡμέραν δ' ἐκείνην, ἡ Αἰμυλία ἠσθάνθη πόνον δοιμὺν εἰς τὸ γόνυ, καί, βαρέως ἀσθενήσασα, ἔμεινεν ὑπὲρ τὴν ἑξαμηνίαν στερουμένη τῆς χρήσεως τῶν ποδῶν της.

Τῇ 28 Μαΐου (2 Ἰουν.) εἰς τὴν τελετὴν τῆς θέσεως τοῦ πρώτου λίθου τοῦ νέου Βουλευτηρίου ἐν Βερολίνῳ, παρευρέθη καὶ ἐγὼ ἐν στολῇ, ὡς ἦσαν πᾶσαι αἱ ἀρχαὶ καὶ τὸ Διπλωματικὸν Σῶμα. Εἰ καὶ ἡ ἡμέρα ἦν βροχερά, οὐχ' ἦττον ὁ Αὐτοκράτωρ διέμεινε καθ' ὅλην τὴν ὥραν ἀσκεπὴς ὑπὸ τὴν βροχήν, καὶ ἀφ' οὗ, εἰς τὸ τέλος, προέβη εἰς τὸ ἠθισμένον κτύπημα τοῦ θεμελίου λίθου διὰ τῆς σφύρας, καὶ μετ' Αὐτὸν καὶ ὁ Μόλτκε καὶ ὁ Βίσμαρκ, ἐκάλεσεν ἀμφοτέρους πλησίον του, καὶ τοῖς ὡμίλησε, εἰς ἀναγνώρισιν βεβαίως ὅτι αὐτοῖς μάλιστα ὠφείλετο ἡ νέα εὐτυχὴς στροφὴ τῶν πραγμάτων ἐν Γερμανίᾳ. Καὶ τί μὲν ἐλέγετο δὲν ἠκούομεν εἰς τὴν ἐξέδραν, ἐφ' ἧς ἰστάμεθα· ἀλλ' εἶδον τὸν Βίσμαρκ, ὅτε ὁ Αὐτοκράτωρ τῷ ἔδωκε, μεταξὺ ὁμιλῶν, τὴν χεῖρα, βαθέως ὑποκλίναντα τὴν κεφαλὴν πρὸ αὐτοῦ. Ὡς δ' ἐξηκολούθη-

σεν ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ἄλλους τινὰς λόγους αὐτῷ ἀπευθύνων, εἶδον ἐγὼ, ὃ ἄλλοι δὲν παρατήρησαν, τὸ συγκινητικὸν θέαμα, τὸν Βίσμαρκ κλίναντα τὴν κεφαλὴν καὶ φιλήσαντα τὴν χεῖρα τοῦ σεβαστοῦ Ἡγεμόνος του.

Ἀφίχθησαν δέ, μετὰ τινὰς ἡμέρας, ἡ Χαρίκλεια μετὰ τοῦ σύζυγου της, καὶ ἔμεινε παρ' ἐμοὶ ἐπὶ μίαν ἐβδομάδα, μεθ' ἣν, ὅτε ἀνεχώρουν, τοῖς ἔδωκα καὶ ὅσα μοὶ ἐπερίσσευον ἐκ τῶν ἐπίπλων ἡμῶν, μένων δὲ μόνος, ἄνευ οἰκογενείας, ἔμελλον νὰ μεταβῶ εἰς μικροτέραν οἰκίαν.

Προσεκλήθημεν δ' ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἐπανειλημμένως παρὰ τῷ Γραμματεῖ τῆς Ῥωσικῆς Πρεσβείας, κ. Ἀρσένιεφ, οὗ ἡ σύζυγος ἦν τοῦ Λοβάνοφ ἑξαδέλφη, καὶ ἐν Σπάνδαου παρὰ τοῖς λοχαγοῖς v. d. Lühe καὶ Fritsch, ὧν ἐπίσης αἱ σύζυγοι εἰς τὴν αὐτὴν οἰκογένειαν ἀνῆκον.

Ἐγνώρισα δὲ τότε ἐν Βερολίνῳ τὴν Ῥωσίδα κόμησσαν Ὀρλόφ, καὶ παρ' αὐτῆς ἤκουσα, ὅτι τῇ ἦν γνωστὸς ὁ πνευματικὸς Hume, πολλὰ καὶ θαυμάσια ὅτι εἶδε παρ' αὐτῷ, ὥς, ἐν ἄλλοις, τράπεζαν ὅλως κλίνουσαν πλερίως, χωρὶς νὰ πέσῃ οὐδὲν τὸ ἐπ' αὐτῆς, ἐν ᾧ ἡ φλόξ τῶν ἐπ' αὐτῆς καιομένων κηρίων ἠκολούθει αὐτῶν τὴν κλίσιν. Ὅτι δέ, μέχρι τέλους, ἦν τοσοῦτον ἐξηντλημένος, ὥστε μόνον ἐπ' ἄλλου στηριζόμενος ἐδύνατο νὰ περιπατῇ.

Τῇ 8)20 Ἰουνίου τὸ πρωῒ ἐδέχθην τοὺς Βασιλεῖς ἡμῶν εἰς τὸν σιδηροδρομικὸν σταθμὸν, ἀπερχομένους εἰς Βεισβάδεν.

Ἠκολούθησα δὲ καὶ ἐγὼ τοὺς Βασιλεῖς εἰς Βεισβάδεν, ἀλλὰ, κατὰ πρόσκλησιν τοῦ Γεωργαντοπούλου, διαβὰς εἰς Kissingen, ἔνθα εὗρον γνωρίμους οἰκογενείας, διέμεινα ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας. Κατὰ τὴν τελευταίαν, γνωρίσας, διὰ τοῦ ἐπίσης ἐκεῖ διαμένοντος Γεωργαντοπούλου, τὴν αἰοιδὸν Λόλαν Βήντ, λίαν ἐκτιμωμένην ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος καὶ πάσης τῆς ἀνωτέρας κοινωνίας τοῦ Βερολίνου, προσεκλήθην, πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου, εἰς καφφὲν παρ' αὐτῇ καὶ ἐκεῖ, παρὼν μετὰ φωτογραφικῆς μηχανῆς καὶ ὁ Γεωργαντόπουλος, συνεφωτογράφησε πάντας τοὺς παρόντας, ὥς

τὸ αὐτὸ εἶχε πράξη τὴν προτεραίαν εἰς τινὰ ἐξοχήν, εἰς ἣν εἶχον ἐκδράμη μετὰ τῆς οἰκογενείας Λάνδαου καὶ ἄλλων.

Ἐν Κίσειγεν εὐκαιρῶν, ἀνέγνω τὴν μετρικὴν μετάφρασιν τοῦ πρώτου ἄσματος τοῦ Μίλτωνος ὑπὸ Κᾶσδάγλη, καὶ ἔγραψα τῷ μεταφραστῇ, ὑποδεικνύων αὐτῷ τὰς κατ' ἐμὲ ἀναγκαίας διορθώσεις καὶ τοὺς γλωσσικοὺς καὶ μετρικοὺς κανόνας, οὓς ἐνόμιζον ἀναγκαῖον ν' ἀκολουθῇ.

Εἶτα δέ, διελθὼν διὰ Φραγκφόρτης, προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ κ. Ἐρλάγγερ εἰς γεῦμα καὶ εἰς τὸ θέατρον, ἔνθα ἀπῆντησα καὶ ἀρχαίους φίλους, τὸν Συνταγματάρχην Ῥάδοβιτς, τὸν Κουσαρὼ καὶ τὴν κυρίαν Πριλβίτς.

Ἐν Βεισβάδεν δέ, μετὰ τῆς ἡμετέρας Βασιλικῆς οἰκογενείας, εὔρον καὶ τὴν τῆς Δανίας, καὶ ἀμέσως τὴν πρώτην ἡμέραν τῆς ἀφίξεώς μου προσκληθεὶς παρευθίην εἰς τὴν τραπέζαν των· τῇ δ' ἐπιούσῃ, ἀφίχθη ὁ Αὐτοκράτωρ. Ἐμὲ εἰς ἐπίσκεψιν τῶν Βασιλέων, καὶ ὁ Νομάρχης κ. Βοππλὴ, παραθεὶς πολυτελὲς γεῦμα εἰς τοὺς ἡγεμόνας, με προσεκάλεσεν εἰς αὐτό, ὅτε καὶ ἔτυχον προσηνεστάτης ὑποδοχῆς ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος. Παρουσιάσθην δὲ κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην καὶ εἰς τὴν Ἡγεμονίδα Λίππε.

Προσεκλήθην ὑπὸ τοῦ Βασιλέως νὰ τὸν παρακολουθήσω τὴν ἐπαύριον εἰς Ἐμς, ἀπερχόμενον μετὰ τῆς Βασιλίσσης καὶ τοῦ πατρός του εἰς ἐπίσκεψιν τοῦ Αὐτοκράτορος.

Καθ' ὁδόν, εἰς τὴν Βασιλικὴν ἄμαξαν προσκληθεὶς, παρακάλεσα τὴν Βασίλισσαν καὶ ἔλαβον τὴν ὑπόσχεσίν της, νὰ πέμψῃ τὴν φωτογραφίαν της εἰς τὴν θυγατέρα μου Αἰμυλίαν, ἣτις τὴν ἐξήτει. Εἶχον δὲ καὶ μακρὰς συνδιαλέξεις μετὰ τοῦ Βασιλέως τῆς Δανίας, ὅστις, ἐν ἄλλοις, μοὶ εἶπεν ὅτι, ἀπὸ τῆς πρώτης νεότητός του, ἦν φιλελεύθερος πάντοτε, ἀλλ' ὅτι τοῦτο διαφέρει τοῦ ἐνδίδειν εἰς τὰς ἀξιώσεις κακούργων ἢ καὶ ἀνθρώπων ἰδιοτελῶν, ἐπιβλαβῶν τῇ πατρίδι. Λόγου δὲ μετὰ τῆς Βασιλίσσης ἡμῶν γενομένου περὶ βιβλίων, ἃ ἀναγινώσκω, Τῇ ἐσύστησα τὸ τοῦ Ἰωάν. Σκαλτσούνη, περὶ τῶν ἀποδείξεων τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ τῇ τὸ ἔδωκα νὰ τὸ ἰδῇ, διότι συνέπεσε νὰ τὸ ἔχω παρ' ἐμοί.

1884

Δὲν τῇ ἀπέκρουσα ὅμως ὅτι ἔχει τινὰς γλωσσικὰς δυσχερεΐας. Ἀλλά, λαβοῦσα αὐτό, τὸ ἐφυλλολόγει μετ' ἐνδιαφέροντος, λέγουσά μοι ὅτι δὲν προσκόπτει εἰς τὰς γλωσσικὰς δυσκολίας. Μετ' ὀλίγον ὅμως εἶδον ὅτι ἡ ἀνάγνωσις τὴν ἀπεκοίμισε, δι' ὃ ἡ ἰδία μετὰ ταῦτα ἐγέλα, λέγουσά μοι, ὅτι δὲν ἔπταε τὸ βιβλίον, ἀλλ' ὁ ἀπαυδισμός της.

Κατ' ἀρχὰς μετέβημεν εἰς Κοβλεντίαν, πρὸς τὴν Αὐτοκρατίαν, ἣτις μᾶς ὑπεδέχθη καθημένη ἐν τροχηλάτῳ ἔδρῳ. Ἐπρογεύθημεν δ' ἐκεῖ, οἱ ἡγεμόνες μετὰ τῆς Αὐτοκρατείας εἰς ἰδιαίτερον δωμάτιον. Παρῆν δὲ καὶ ἡ φιλλέλην Βαυαρίς ἡγεμονὶς Θηρεσίας, ἣτις μοι ὠμίλησε περὶ τοῦ βιβλιαρίου μου περὶ προφορᾶς τῆς Ἑλληνικῆς. Ὑπασπιστὴν δ' εἶχε τὸν Στρατηγὸν Λεουρέδ, συμμαθητὴν μου εἰς τὸ Στρατιωτικὸν Σχολεῖον Μονάχου πρὸ 54 ἐτῶν, ὃν εἶχον παῖν ἴδη πρὸ μικροῦ ἐν Μονάχῳ, καὶ ὑπὲρ οὗ, ζητήσας, ἐτυχὼν μετὰ ταῦτα τὸν Ἑλληνικὸν Μεγαλόσταυρον.

Μετὰ δὲ τὸ πρόγευμα, ἀπῆλθομεν εἰς Ἑμς καὶ ἐγεύθημεν παρὰ τῷ Αὐτοκράτορι.

Τῇ δὲ ἐπιούσῃ, 22)4 Ἰουλίου, ἐν Βεισβάδεν συνώδευσα εἰς τὸν σταθμὸν ἀπερχομένους τοὺς γονεῖς τοῦ Βασιλέως ἡμῶν, καὶ ὁ Βασιλεὺς τῆς Δανίας, μαθὼν ὅτι προὔτιθέμην αὐθημερὸν νὰ ἐπιστρέψω εἰς Ἑμς, θερμῶς μ' ἠνχαρίστησεν.

Ἐν Βεισβάδῃ δ' ὁ Ὑπασπιστὴς τοῦ Βασιλέως μοι εἶπεν, ὅτι ἡ Βασίλισσα πολὺ ἠγάπα τὴν Ἑλένην, ἣτις ἔπρεπε νὰ μὴ ἀπέλθῃ τῶν Ἀθηνῶν, διότι θὰ προσελαμβάνετο ὡς Κυρία τῆς Τιμῆς, ὃ ἡ θυγάτηρ μου θὰ ἐθεώρει, ὡς ἀληθῆ τιμὴν δι' ἑαυτὴν καὶ ὡς εὐτύχημα, ἔνεκα τῆς μεγάλης ἀγάπης, ἣν ἔτρεφε πρὸς τὴν Ἀνασσαν, ἀλλ', ὡς τῇ εἶπον, δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ διαμείνῃ εἰς τὴν θέσιν ταύτην ἐπὶ πολὺ.

Ἐν Βεισβάδεν παρέστη εἰς ἐμὲ κυρία τις ἐξ Ἐϊδελβέργης, καταγγείλασά μοι Καρατζᾶν τινα ἐκ Καλαμῶν, ὅστις, ὡς σπουδαστής, οἰκῶν παρ' αὐτῇ, ἠπάτησε τὴν κόρην της, καὶ ἀπῆλθεν ὀφείλων 2500 Μ. ἐνοικίου καὶ τροφῆς. Καὶ ἐνήργησα μὲν ὅ,τι τὸ ἐπ' ἐμοί, γράψας εἰς Ἀθήνας, ἀλλ' ἄνευ ἀποτελέσματος.

Προσκληθεὶς δ' εἰς τὸ Βασιλικὸν γεῦμα τῇ 28)11 Ἰουλίου, παρεκάθησα τῇ Ἡγεμονίδι Θηρεσία, ἣτις εἶχεν ἔλθῃ ἐκ Κοβλεντίας πρὸς τὴν λίαν ἀγαπῶσαν αὐτὴν Βασίλισσαν, καί, ὁμιλοῦσα τὴν καθαρὰν Ἑλληνικὴν, μοὶ διηγήθη τὴν ἐν Ἑλλάδι ἐκδρομὴν της, καὶ μοὶ εἶπεν ὅτι ἀνέγνω τὴν ἐμὴν ἐκδρομὴν εἰς Πόρον. Συνδιαλεχθεὶς δὲ μετὰ τῆς Βασιλίσσης, ἐν ἄλλοις καὶ περὶ τοῦ θρησκευτικοῦ σχίσματος πρὸς τοὺς Σλαύους τῆς Ἀνατολῆς, δὲν ἀπέκρουσα τῇ Α. Μ. ὅτι, κατ' ἐμὴν γνώμην, αὐτὸ πολὺ μᾶλλον ἔβλαψεν ἢ ὠφέλησε τὰ συμφέροντα ἡμῶν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἀπαντήσεών της κατεῖδον ὅτι τὴν παρώργιζον, καὶ λίαν δικαίως, τῶν Βουλγάρων αἱ ἀξιώσεις. Μετὰ δὲ τοῦ Βασιλέως πολλὰ διελέχθην περὶ τῆς Ἀκαδημίας καὶ περὶ ἄλλων ἀντικειμένων, ἃ ἐνόμιζε μάλιστα ἐνδιαφέροντα τὴν Ἑλλάδα, ἀλλ' ὑπὸ τῶν παρ' ἡμῖν πολιτευομένων συνήθως παραβλεπόμενα.

Ἀπῆλθον τῆς Ἑμς τῇ 2)14 Ἰουλίου, διελθὼν διὰ Κοβλεντίας, ὅπου ἐπεσκέφθη τὴν κυρίαν Ἑλένην Donah, μητέρα τῆς κυρίας Ματθοκορδάτου.

Διέμεινα δὲ λίαν εὐχαρίστης τὴν αὐτὴν ἐβδομάδα, ἐφ' ἧς εἰς πολλὰς ἀπῆλθον ἐκδρομάς, καὶ εἶδον ἐπανειλημμένως καὶ τὸν ἐκεῖ ἐπιδημοῦντα Πέτρον Παπαρηγόπουλον μετὰ τῆς συζύγου του, καὶ τὴν κυρίαν Χατζοπούλου (πρόην Μαύρου), θυγατέρα τῆς πρόην κυρίας Κορομηλᾶ.

Θλιβεράν ὅμως εἶδησιν, καὶ δι' ἐμέ, ὥς φίλον, καὶ διὰ τὴν Γερμανίαν πᾶσαν, καὶ ἐν γένει διὰ τὴν ἐπιστήμην, μοὶ ἐκόμισαν αἱ ἐφημερίδες τῆς 3)15 Ἰουλίου, τὸν θάνατον τοῦ σοφοῦ Αἰγυπτιολόγου Λεψίου.

Τῇ 7)19 Ἰουλίου ἀπελθὼν εἰς Κολωνίαν, μετὰ νυκτερινὴν ὁδοιπορίαν, ἔφθασα εἰς Βερολῖνον. Ἐκεῖ δ' ἐπιστολὴ μοὶ ἀνήγγειλεν ὅτι ἡ θυγάτηρ μου Ἑλένη μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ της Εὐγενίου, ἤρχετο εἰς Ἑλβετίαν, ἵνα μὴ ἀφήσῃ μόνην τὴν ἔτι δεινῶς ἐκ τοῦ γόνατος πάσχουσαν Αἰμυλίαν, καὶ μικρὸν μετὰ ταῦτα μοὶ ἐτηλεγραφήθη, ὅτι, παραλαβόντες τὴν, συναπῆλθον εἰς Παρίσιους. Εἰς τοῦτο δὲ μεγάλως συνέπραξεν ἡ φίλη τῆς Αἰμυλίας, ἡ Ἀμερικανὶς Σαρίττα Hale, ἣν εἶχον ἄλλοτε ἴδῃ παρὰ τοῖς ἐμοῖς.

ἐν Γενεύῃ, καὶ ἦτις, ἐν Παρισίοις τότε οἰκοῦσα, ἅμα ἔμαθε τῆς Αἰμυλίας τὴν ἐπικίνδυνον θέσιν, διότι οἱ Ἑλβετοὶ ἰατροὶ ἠπείλουν νὰ τῆς κόψουν τὸν πόδα, ἐλθοῦσα μετὰ τῆς μητροῦς της εἰς Γενεύην, ἐπέμεινε, καὶ κατώρθωσε νὰ τὴν μεταφέρει εἰς Παρισίους.

Μοὶ ἐγνώσθη δὲ συγχρόνως ὅτι εἰς Thun ἀπῆλθεν ὁ Ἀλέξης μετὰ τῆς Ἑλίζας, ἀπειληθείσης ὑπὸ προώρου τοκετοῦ, ὅστις ὅμως ἀπεσοβήθη.

Ἐμεινον δ' εἰς Βερολῖνον μέχρι τῆς 14)27 Ἰουνίου καὶ καθ' ἐκάστην τὰς ἀργὰς ὥρας τῶν ἡμερῶν καὶ τῶν ἑσπερῶν ἀφιέρουν εἰς τὸν βασιλέα, ὅστις, ἀφιχθεὶς μετὰ τῶν βασιλοπαίδων τῇ 10)22 Ἰουλίου, ἔμεινεν ἐπὶ δύο ἡμέρας. Κατὰ τὴν πρώτην, συμπροσκληθεὶς εἰς Ποτσδάμ, εἰς γεῦμα παρὰ τῷ Διαδόχῳ, ἐκάθησα εἰς τὴν τράπεζαν παρὰ τῇ Ἡγεμονίδι Βικτωρίᾳ, εἰς τὴν αὐτὴν θέσιν, ἣν κατεῖχον καὶ πρὸ δύο ἐτῶν. Ἀλλὰ τότε, ὡς παιδίον, ἡ νέα Ἡγεμονίς ἦτον αὐτὸ τοῦτο ἀσχημος, ἥδη δὲ εἶχεν ἡ μορφή της πολὺ ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀναπτυχθῇ, ὡς τοῦτο περιέργως συνέβη εἰς ὅλα τὰ παιδιά τοῦ Διαδόχου. Δὲν παρέλειψα δὲ νὰ τῇ εἴπω, ὅτι τὴν εὗρισκον μεταβληθείσαν (χωρὶς νὰ ἐξηγήσω τὸ πῶς) ἀπὸ τοῦ τελευταίου γεύματος, καθ' ὃ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ καθήσω πλησίον της.

— Τοῦτο συμβαίνει πάντοτε, μοὶ εἶπε. Γηράσκων τις μεταβάλλεται.

Τότε δὲ τῇ συνεχάρην, ὅτι εὔρε τὴν μέθοδον νὰ γηράσκη κατὰ τοῦτον τὸν τρόπον.

Τῇ διηγήθην δ' ἐν ἄλλοις, ὅτι εἶχον ἴδη τὸ ἐν τοῖς Ἀνακτόροις, ἐν οἷς ἡμεθα, κομψότατον ἰδιωτικὸν Θέατρον, καὶ παρετήρησα πόσον διασκεδαστικὸν θὰ ἦτον ἂν ἐνίοτε ἔδιδον αὐτοὶ οἱ Βασιλόπαιδες παραστάσεις εἰς αὐτό· ἡ δὲ ἰδέα μου αὕτη ἐφάνη, ὅτι πολὺ τῇ ἤρεσε.

Μετὰ δὲ τὸ γεῦμα, ὅτε ἐπίνομεν τὸν καφφὲν ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, ἡ Διάδοχος παρετήρησεν ὅτι τὰ παιδιά της καὶ τὰ τοῦ Βασιλέως δὲν ἦσαν ἐκεῖ, καὶ κανεὶς δὲν ἤξευρε νὰ εἴπῃ ποῦ ἐπῆγον. Ἀλλ' ἐγὼ εἶπον ὅτι ὑποπτεύω ποῦ ἦσαν, καὶ πιθανῶς ἀνέβησαν νὰ

ἐπισκεφθῶσι τὸ Θέατρον. Ἐν ᾧ δ' ἡ Διάδοχος ἠπόρει, πῶς συνέλαβον τοιαύτην ἰδέαν καὶ δὲν τὴν παρεδέχετο, ὥρμησαν κάτω ὅλα τὰ παιδιά, καὶ ἡ Ἑγεμονόπαις Βικτωρία εἶπεν ὅτι τὰ εἶχε φέρηνά τοις δείξῃ τὸ ὡραῖον Θέατρον, τὸ ὑφ' ὅλων λελησμονημένον, καὶ ὃ ἐγὼ τῇ εἶχον ἀναπολήσῃ.

Πρὶν δ' ἀπέλθῃ ὁ Βασιλεὺς ἐκ Βερολίνου, εὐηρεστήθη νὰ μὲ προσκαλέσῃ εἰς πρόγευμα μετὰ τῆς οἰκογενείας τοῦ Γενικοῦ ἡμῶν Προξένου, ἣν καὶ μοὶ ἐσύστησε συνεχῶς νὰ βλέπω. Παρετέθη δὲ τὸ πρόγευμα εἰς τὸ ἐστιατόριον τοῦ Hiller (Unter den Linden), ὅστις, ἔκτοτε, ἐκόσμησε τὸ πρῶτιστόν του δωμάτιον διὰ τῆς εἰκόνης τῆς Α. Μ. Τὸ ἑσπέρας δ' ἀπῆλθεν ὁ Βασιλεὺς, προπεμφθεὶς εἰς τὸν σταθμὸν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας ἐκείνης καὶ ὑπ' ἐμοῦ.

Ἐσπευσα δὲ τῇ ἐπιούσῃ, νὰ ἴδω τὸν Ὑπουργὸν τῶν Ἐξωτερικῶν, κόμητα Ἀθσφόλδ, καὶ πολλὰς μετ' αὐτοῦ εἶχον ἐξηγήσεις περὶ τῆς ἐν γένει ἀνατολικῆς πολιτικῆς, λίαν εὐχαριστηθεὶς, ὅτε τὸν ἤκουσα πληρέστερα παραδεχόμενον τὰς θεωρίας μου, ὥς τὴν τὰς ἀνέπτυξα.

Εἰς Βερολῖνον ἐπιδημούντος τότε τοῦ ἄλλοτε ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ συναδέλφου μου καὶ ἔπειτα Πρυτάνεως Βενιζέλου, διεκοίνωσα καὶ εἰς τοῦτον τὰς περὶ Ἀκαδημίας ἰδέας μου, καὶ τὸν προέτρεψα νὰ ἐπιμείνῃ, ἵνα μετάσχῃ καὶ ἡ Ἑλλὰς εἰς τὴν ἐν Γερμανίᾳ προκειμένην ἀνέγερσιν μνημείων τῶν Ἑλληνιστῶν καὶ φιλελλήνων Μυλλέρου καὶ Κουρτίου, περὶ ὧν κατ' ἀρχὰς εἶχον λάβῃ ἀπάντησιν ὅλως ἀρνητικὴν.

Ἀπῆλθον δὲ μετὰ ταῦτα καὶ εἰς ἄλλην βραχεῖαν ἐκδρομὴν.

Ἡ καλὴ σύζυγος τοῦ Ἰάπωνος Ταναχάση ἦν θυγάτηρ τοῦ κ. Βράνδ, πλουσίου βιομηχάνου, ἐγκατεστημένου ἐν Μαγδεβούργῳ. Ἐπειδὴ δὲ εἶχε ζητήσῃ καὶ λάβῃ τὴν ὑπόσχεσίν μου τοῦ νὰ τοὺς ἐπισκεφθῶ, ὅτε θὰ ἦσαν παρὰ τῷ πατρί της, τῇ 29)10 Αὐγούστου ἀπῆλθον εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην, καὶ κατέλυσα εἰς τὸ ξενοδοχεῖον Kaiserhof, ὅπου μοὶ ἐδόθη μικρὸν καὶ πενιχρὸν δωμάτιον, καὶ μοὶ ἐζητήθη πῶς ἐπιτακτικῶς νὰ γράψω τὸ ὄνομα καὶ τὸ ἐπάγγελμά μου. Γράψας τοῦτο ἀπῆλθον ἀμέσως ἐφ' ἀμά-

ξης εἰς ζήτησιν τοῦ ἐργοστασίου (καφφές ἐκ ῥαδικίων, chicorés) καὶ οἴκου τοῦ κ. Βράνδ.

Ὑπῆρξε δὲ τοιαύτη ἡ ὑποδοχή μου. Εἰς τὴν αὐλήν, ἰδὼν με εἰσελθόντα, αὐτὸς ὁ κ. Βράνδ, ὅστις δὲν μ' ἐγνώριζε, ἠρώτησε τίνα ζητῶ.

— Τὴν κ. Ταναχάση, ἀπῆντησα, ἀγνοῶν καὶ ἐγώ, ὅτι ὠμίλουν μετὰ τοῦ οἰκοδεσπότου.

— Τί τὴν θέλετε ;

— Νὰ τὴν ἴδω.

Αἱ ἐπίτομοι αὗται καὶ ξηραὶ ἀπαντήσεις μου φαίνεται ὅτι ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν τινὰ ἐπ' αὐτοῦ, καὶ πῶς τὸν ἐπράυναν, ὥστε μοὶ εἶπε νὰ εἰσέλθω. Ὅτε δὲ τῷ ἔδωκα τὸ ἐπισκεπτήριόν μου, ἵνα τὸ δώσῃ, ἐξερῶάγη εἰς χαρὰν, καὶ ἔκτοτε ἡ περαιτέρω ὑποδοχὴ ὑπῆρξεν ἐγκαρδιωτάτη, καὶ ἐν ᾧμαξῇ περιαγαγοῦσά με ἡ οἰκογένεια, μοὶ ἐπέδειξεν εἴτι ἀξιόλογον ἦν ἐν τῇ πόλει καὶ περὶ αὐτὴν, πρὸ πάντων τὴν λαμπρὰν αὐτῆς μεσαιωνικὴν Μητροπολιν. Μετὰ τοῦ κ. δὲ Ταναχάση πολλὰς εἶχον συνδιαλέξεις περὶ Ἰαπωνίας καὶ τῆς γλώσσης καὶ φιλολογίας αὐτῶν, καὶ εὔρον αὐτὸν ἄνδρα διανοητικῶς ἀνεπτυγμένον, οὐχ ἥττον Εὐρωπαίου πεπαιδευμένου.

Διαμείνας δὲ δύο ἡμέρας ἐκεῖ, ὅτε ἐπέστρεψα, εὔρον ἀποθανοῦσαν τὴν νύκτα ἐκείνην τὴν εἰς τὰς θυγατέρας μου φιλότατην θαλαμηπόλον Lenchen, ἣν στηθικὸν πάθημα ἀνήρπασεν εἰς τὸ ἄνθος τῆς νεότητος, καὶ ἐπλήρωσα καὶ τὴν κηδεῖαν καὶ τὸν ἱατρόν της.

Ἐξ ἐπιστολῶν τῶν οἰκείων μου ἐμάνθανον ὅτι, ἡ μὲν Χαρίκλεια εἶχε καλῶς ἐν Πειρουπόλει καὶ ἔδωκε πρόγευμα εἰς τὸν Ἀρχιδούκα Παῦλον· περὶ δὲ τοῦ Εὐγενίου ὅτι, θελχθεὶς ὑπὸ τῆς εἰς τὴν ἀδελφὴν του ἀφοσιώσεως τῆς Ἀμερικανίδος Σαρίττας Hale, ἠοραβωνίσθη αὐτήν.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Αὐγούστου συνέταξα καὶ ἔπεμψα εἰς τὴν ἐν Ἀθήναις **Ἐφημερίδα**, μακρὸν ἄρθρον περὶ στιχουργίας. Ἐπέστειλα δὲ καὶ εἰς τὸν Βασιλέα περὶ τῆς ἀνάγκης τῆς συστάσεως ἄλλου παρασήμου (τοῦ Στεφάνου), περὶ οὗ εἶχον ἄλλοτε συνερ-

γασθῇ μετὰ τοῦ Βασιλέως Ὁθωνος, ἀλλά, πιθανῶς, δὲν ἐπεδοκιμάσθη ἡ πρότασίς μου.

Εἰς Charlottenburg ἡμέραν τινά, ἀπελθὼν πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ πρίγκηπος Meiningen, καὶ μαθὼν ὅτι δὲν ἦν κατ' οἶκον, ἀλλὰ κατέβη εἰς τὸν ἀπέραντον τοῦ Ἀνακτόρου κῆπον πρὸς περιδιάβασιν, ἐνεγραφόμην εἰς τῶν ἐπισκεπτῶν τὸ βιβλίον, ὅτε ἤκουσα τ' ὄνομά μου, καί, στραφεῖς, εἶδον ὅτι ἦτον ἡ Ἡγεμονὶς (θυγάτηρ τοῦ Διαδόχου τῆς Πρωσσίας), ἣτις τὸ ἐπρόφερεν, ἐπιστρέφουσα μετὰ τοῦ συζύγου της ἐκ τοῦ περιπάτου. Ἀμφότεροι μὲ προσεκάλεσαν ν' ἀναβῶ, καὶ ἔμεινα ἐπὶ μακρὰν ὥραν πλησίον των. Ἄλλοτε δὲ πάλιν, εἰς ἐπίσκεψίν των μεταβάς, εὔρον τὴν θύραν τοῦ Ἀνακτόρου κλειστήν, καὶ εἶχον γραφῇ ν' ἀπέλθω, ὅτε, ἐναντίον μου ἠνεώχθη τὸ παράθυρον, καί, προκύψαντες ὁ νέος Ἡγεμὼν καὶ ἡ Ἡγεμονίς, μοὶ εἶπον ὅτι ἡ θύρα ἀμέσως θέλει μοὶ ἀνοιχθῇ, καὶ οὕτω μ' ἐδέχθησαν πάλιν φιλοφρονέστατα.

Τῇ 13)25 Αὐγούστου ἤκουσα παρὰ τινος, ὅτι ὁ συνάδελφός μου Πρέσβυς τῆς Ἀγγλίας, Λόρδος Ampthill (Russel), ἡσθένει βαρέως ἐν Ποτσδάμῃ, τῇ ἐαρινῇ τοῦ διατριβῇ, καὶ ἔσπευσα ἀμέσως νὰ μεταβῶ ἐκεῖ, διότι ἔτρεφον μεγίστην ὑπόληψιν καὶ ἀγάπην πρὸς τὸν ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν διακεκριμένον ἄνδρα. Ἀλλά, πρὶν ἢ φθάσω εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ σιδηροδρόμου, ἀπῆντησα τὸν Σύμβουλον τῆς Ἀγγλικῆς Πρεσβείας, καὶ παρ' αὐτοῦ ἤκουσα ὅτι ὁ ἔξοχος ἀνὴρ εἶχεν ἐκπνεύσῃ· τῇ δὲ 17)29 συνωδεύσαμεν τὴν ἐπίσημον ἐκφορὰν τοῦ νεκροῦ, πεμπομένου εἰς Ἀγγλίαν.

Τὸ Ὑπουργεῖον μοὶ εἶχε γράψῃ πρό τινος, ὅτι ὁ Γεωργαντόπουλος, καθ' ὃ μὴ προταθεὶς ὑπὸ τοῦ νέου Γενικοῦ Προξένου, δὲν ἦν πλέον Γραμματεὺς τοῦ Προξενείου, ἐπομένως οὔτε Ἀκόλουθος, καὶ ἐθεωρεῖτο ὡς πεπαυμένος. Τὴν εἰς ταῦτα πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον ἀπάντησιν τῷ συνέταξεν Ἑλλήν τις, Ἀριστείδης Ρούκης, ἀλλὰ τὸν ἀπέτρεψα νὰ τὴν πέμψῃ, προπετῇ οὔσαν, καὶ δυναμένην πολὺ νὰ τὸν βλάβῃ. Ἐγραψα δ' ἐγὼ τὰ δέοντα περὶ τῆς θέσεώς του καὶ ἐν γένει περὶ τῆς τῶν Ἀκολουθῶν τῶν Πρεσβειῶν, καί, παραστήσας ὅτι ἦν δίκαιον νὰ τῷ ἀπονεμηθῇ τὸ Ἑλληνικὸν παράσημον, ὥς δι' ἐνεργείας μου τῷ ἀπενεμήθῃ καὶ τὸ Γερμανικόν.

Ἐν Ποτσδάμῃ κατῴκει ὁ κ. Hogart, ἀδελφὸς ἐπισήμου ζωγράφου, ζωγράφος καὶ αὐτός, ἰδίως δὲ περὶ τὸν πνευματισμὸν ἀσχολούμενος, καὶ πλουσιωτάτην κεκτημένος βιβλιοθήκην περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Τοῦτον ἐπεσκέφθην ἐπανειλημμένως, καὶ συνδιαλεγόμην μετ' αὐτοῦ εὐχαρίστως, καθ' ὅσον εἶχον πάντα λόγον νὰ πιστεύσω, ὅτι, ὅσα ἐπρέσβευε καὶ ἔλεγεν, ἦσαν αἱ εἰλικρινεῖς πεποιθήσεις του. Ἐκεῖ δὲ μετέβαινα καὶ παρὰ τῷ ἐπισήμῳ φυσιολόγῳ Dubois Raymond, οὗ καὶ ἡ μία θυγάτηρ εἶχε σπουδάζῃ καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, τὴν τε νέαν καὶ τὴν ἀρχαίαν. Ἐν μιᾷ δὲ τῶν ἡμερῶν, ἐπὶ πολλὴν ὥραν εἰς τὸν εὐρύχωρον κήπον αὐτοῦ διατρίψας, πολλὰ καὶ διδακτικώτατα δι' ἐμὲ περὶ ἐπιστημονικῶν ἀντικειμένων μετ' αὐτοῦ συνδιαλεγόμενος, τὸ ἑσπέρας, ὅτε ἐπέστρεψα εἰς Βερολῖνον ἡσθάνθην ἰσχυρὸν πόνον εἰς τὴν ἀριστερὰν χεῖρα μου, ἀφαιρέσαντά μοι τὸν ὕπνον. Τῇ ἐπαύριον δ' ἡ χεὶρ ἐπρήσθη, μοὶ ἐπῆλθεν ἑμετός, καὶ τὸ ἑσπέρας εἰς συναναστροφὴν, ὅπου ἐπ' ὀλίγας μόνον στιγμὰς ἐδυνήθην νὰ μεταβῶ, μ' ἐλέγετο ὅτι πρέπει νὰ σταύσω διὰ τὴν θεραπείαν, διότι, ἂν μ' ἔδακε φαρμακερὸν ζωῦφιον, ἐντὸς 24 ὥρῶν ἴσως ἐφαρμακεύθῃ θανατηφόρως τὸ αἷμά μου. Τοῦτο τῷ ὄντι μετὰ τινὰς ἡμέρας συνέβη εἰς νέαν θυγατέρα τοῦ καλλιτέχνου Begaz, ἣτις οἰκτρῶς ἀπέθανε. Ἐσπευσα λοιπὸν τὴν ἐπιούσαν εἰς ἰατρούς, ἀλλ' ἀπῆσαν ὅλοι διὰ τὴν ὥραν τοῦ χρόνου καὶ μόλις εὔρον τὸν Londin, καθ' ἣν στιγμὴν καὶ αὐτὸς ἀπῆρχετο, καὶ τελευταῖον κατέφυγον εἰς τὴν θεραπείαν ἐξόχου χειρουργοῦ Bergmann, ὅστις κατῴκει εἰς τὴν αὐτὴν μετ' ἐμοῦ οἰκίαν.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς Σεπτεμβρίου μ' ἐπεσκέφθη εἰς γνωστὸς ὁμογενὴς μετὰ τῆς συζύγου του, πασχούσης ἐκ νευρικῆς ἀσθενείας, ἢ μᾶλλον, ὥς αὐτὸς ἰδίως μ' ἐξεμυστηρεύθη ἐκ μονομανίας. Ἀντὶ δὲ τῶν φρενιάτρων, οἵτινες δὲν ἤξευρον, ἂν συμφέρον δὲν ἔχωσι νὰ διατηρῶσι τοὺς ἀσθενεῖς παρ' ἑαυτοῖς ἐπὶ μακρότερον τοῦ δέοντος, τὴν ἀσθένειαν ἐπιτείνοντες οὕτω, μᾶλλον ἢ θεραπεύοντες, ἐπροτίμησα νὰ τοὺς παραπέμψω, εἰς ὃν ἐγνώριζον ἐπίσημον ἱατρὸν Φρέριξ, καί, ὥς μετ' ὀλίγον ἔμαθον, ἄριστα ἦσαν τ' ἀποτελέσματα.

Τῇ δὲ 4)16 Σεπτεμβρίου ἔλαβον τήν, καὶ δι' ἐμέ, καὶ διὰ τὸ πανελλήνιον, θλιβερωτάτην ἀγγελίαν, τοῦ θανάτου τοῦ Βράϊλα, ἐνὸς τῶν τελευταίων πολιτικῶν ἀνδρῶν, ἐφ' οὗ ἐδύνατο ἡ πατρίς, διὰ τὰς εὐρείας γνώσεις του καὶ τὴν εὐθύτητα τῆς κρίσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρός του, νὰ στηρίξῃ ἐλπίδας ἐν πεποιθήσει.

Κεραυνοβόλον δ' ἑτέραν ἀγγελίαν ἀνέγνων εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ἐφημερίδα, τὴν Ὡραν, ὅτι, τῇ 3)15 Σεπτεμβρίου, ἀπεβίωσεν ἡ ἀγαπητὴ νύμφη μου Λίζα, καὶ συλλυπητήρια μοὶ ἐστάλησαν διὰ τοῦτο. Ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ τηλεγράφημα μ' ἐπλήρωσε χαρᾶς, ἀναγγέλλον μοι, ὅτι, ἐξ ἐναντίας, ἀπέκτησεν υἱόν, ὅστις καὶ μετ' ὀλίγον ἐβαπτίσθη ὑπὸ τὸ ὄνομα Ἀριστείδου. Ὑψύχησα δὲ τὴν αὐτὴν ἡμέραν νὰ δεχθῶ καὶ τὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Ὁσκάρ Ἐϊδενστάμ μετὰ τῶν παιδίων του.

Τινὲς τῶν ἡμετέρων, διανοηθέντες νὰ ὀξορύξωσι τὸ μάρμαρα τῆς Πάρου, εἶχον ἀνανεώσῃ τὴν ἐταιρείαν ἐκείνην, εἰς ἣν ἐγὼ εἶχον ἀπολέσῃ ἄλλοτε 2 χιλιάδας δραχμῶν· ἀλλ', ἐξαντλήσαντες ὅσα εἶχον καταθέσῃ κεφάλαια, ἤθελον ἤδη νὰ ἐπεκτείνωσιν αὐτήν, καὶ μοὶ ἔγραψαν, αἰτοῦντες τὴν σύμπραξίν μου. Πανταχοῦ ὅμως οἱ περὶ τούτου ἀγῶνες ἀπέτυχον, διότι οὐδεὶς ἤθελε νὰ ἐμπλακῇ εἰς ἐπιχείρησιν ἄγνωστον, πρὶν ἢ αἱ ἐργασίαι ἀποδείξωσι τὸ τελεσφόρον αὐτῆς.

Ἄλλη δὲ δημοσία ὑπόθεσις, ὑπὲρ ἧς πολλὰ ἐπολυπραγμώνησα, ἦν ἡ τῆς κατασκευῆς τοῦ σιδηροδρόμου Λαρίσσης. Ἀλλὰ καὶ αὕτη ἦν πρῶϊμος ἔτι καὶ ἀπροπαράσκευος. Ἐγὼ δ' ἐφρόνουν καὶ ἔγραφον ὅτι ἔπρεπε νὰ προηγηθῶσιν ἐνέργειαι ἄμεσοι πρὸς ἐπίτευξιν ἐνώσεως μετὰ τῶν Τουρκικῶν σιδηροδρόμων.

Περὶ τὰ τέλη Σεπτεμβρίου ὁ Ἀλέξης μοὶ ἔγραφεν ὅτι λόγος ἐγένετο ἐν Ἀθήναις περὶ διπλωματικῶν μεταρρυθμίσεων, καθ ἃς ἐγὼ δῆθεν ἔμελλον νὰ μετατεθῶ εἰς Παρισίους· ἀλλ' ἡ διάδοσις ἦν ἐσφαλμένη ἢ τὸ σχέδιον δὲν ἐξετελέσθη.

Αἱ πρῶται τέσσαρες ἡμέραι τοῦ Ὀκτωβρίου εἰσὶν ἐν Βερολίνῳ ἐν γένει αἱ τῶν μετοικεσιῶν, καὶ κατ' αὐτὰς ἀπαντῶνται διασταυρούμεναι ἅμαξαι εἰς πάσας τὰς ὁδοὺς, ἐπιπλα καὶ σκεύη μεταφέρουσαι. Τότε καὶ ἐγώ, ἐκποιήσας εἰς μικρὰν τιμὴν τὰ πε-

ριττεύοντα τῶν σκευῶν μου, μετόκησα εἰς οἰκίαν μικροτέραν, διότι αἱ δύο τοῦλάχιστον, ἐκ τῶν τριῶν θυγατέρων μου, ἐχωρίζοντο ἀπ' ἐμοῦ, νυμφευόμεναι, εἰς τὸ ὑψηλὸν πρόσγειον τῆς οἰκίας ἐνθα κατόκει εἰς τὸν ἄνω δόμον ἡ κυρία Γυλδεγκρόν ἐν Hohenhal-len strasse 20, ὅπερ ἔδωκεν ἀφορμὴν ἐπὶ τινα χρόνον εἰς τινὰς τῶν ἐργατῶν τῆς κοινωνίας τοῦ Βερολίνου, νὰ φλυαρῶσιν ὅτι ἐμελέτων νὰ νυμφευθῶ τὴν κυρίαν ἐκείνην!

Τῇ 21 Σεπτ. 10 Ὁκτ. παρευρέθην εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τῆς Ῥώμης εἰς Pellini τινος παράστασιν δῆθεν ἀντιπνευματιστικὴν, ἣτις ὅμως οὐδὲν ἀπεδείκνυε, πλὴν τοῦ γνωστοτάτου «ὅτι ὑπάρ-χουσι καὶ ἀγύρται, δυνάμενοι νὰ μιμῶνται διὰ τεχνασμάτων τὰ σπουδαιότατα ἐκεῖνα φυσικὰ φαινόμενα».

Τῇ 13)22 δὲ Ὀκτωβρίου ἐτελέσθη ἐπισημότατα ἡ εἰκοσιπεν-ταετηρὶς τῆς καθηγεσίας τοῦ Κουρτίου, εἰς ἣν εἶχον ζητήσῃ, ἀλλ' ἄ-νευ ἀποτελέσματος, τὴν οἶαν δῆποτε συμμετοχὴν καὶ τῆς Ἑλλη-νικῆς Κυβερνήσεως. Ἐγραψα δὲ τότε εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ ἡ Σύγκλητος ἐνέκρινε νὰ προσδιορίσῃ πρὸς αὐτὴν τινα διὰ αὐ-τήν. Τότε λοιπόν, συντάξας Ἑλληνιστὶ προσφώνησιν τῷ Κουρ-τίῳ, ἔδωκα αὐτὴν νὰ γραφῇ καὶ δεθῇ πλουσιώτατα, ἀντὶ 450 μαρκῶν, ὧν μέρος ἀπετέλεσεν ἡ συνεισφορὰ τοῦ Πανεπιστημίου, μέρος αἱ συνδρομαὶ τῶν Ἑλλήνων φοιτητῶν Βερολίνου, Λειψίας καὶ Βιέννης, καὶ μέρος κατέθεσα ἐγὼ ὁ ἴδιος. Τὴν πρωτὴν δὲ τῆς ἐπισήμου ἡμέρας, μεταβάντες εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἐορτάζοντος, εὔρομεν αὐτὴν πλήρη, καὶ ἐν ἄλλοις, ἐκεῖ τὸν Διάδοχον τῆς Γερ-μανίας καὶ τὸν γαμβρόν του Διάδοχον τοῦ Meiningen. Ἀφ' οὗ δὲ προσεφώνησε τὸν ἐορτάζοντα ὁ Watenbach διὰ μακροῦ λό-γου, ὃν ἐκ στήθους ἀπήγγειλε, τῷ προσωμίλησα καὶ ἐγὼ Ἑλλη-νιστί, καὶ ὁ φοιτητὴς Ῥούκης Γερμανιστί, δούς αὐτῷ τὴν ἔγγρα-φον προσφώνησιν, ἣτις διὰ τὴν κομψότητα καὶ τὸ κάλλος της, ἐξαίρετον ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν. Ὁ δὲ Διάδοχος ἐπήνεσε τὸν κ. Ῥούκην διὰ τὸν τρόπον, καθ' ὃν Γερμανιστὶ ὠμίλησε.

Περὶ τὰ μέσα Ὀκτωβρίου, τὴν ἐφημερίδα μου κατ' οἶκον ἀναγινώσκων, εὔρον ἐν αὐτῇ ὅτι κυρία τις, ἐν τοῖς δυτικοῖς τῆς πόλεως οἰκοῦσα, καὶ γνωστὴ ἐπ' ἀγαθοεργίαις, ὥς πρὸς παιδία

ὀρφανὰ ἢ ἐγκαταλελειμμένα, ἐρῶντο εἰς τὴν παρὰ τὸ Βερολῖνον λίμνην Neuen See καὶ ἐπνίγη. Ταῦτα ἐφαίνοντο χαρακτηρίζοντα τὴν φίλην ἡμῶν κυρίαν Σεμβρίνσκη Στέϊν, δι' ἧς καὶ ἔσπευσα ἀμέσως εἰς τὴν οἰκίαν αὐτῆς, ἣν εὗρον πᾶσαν ἀνάστατον· εἰς δὲ Βουλευτῆς, φίλος τῆς οἰκίας, σπεύσας ἐκ Δρέσδης, ἅμα ἤκουσε περὶ τοῦ δυστυχήματος, μοὶ ἀφηγήθη, ὅτι πρὸ ἐνὸς ἔτους ἐν τῶν νηπίων, τῶν τροφίμων τῆς κυρίας Σεμβρίνσκη, εἶχεν ἀποθάνῃ, καὶ ἡ ἀστυνομία, διὰ τῶν ἐρευνῶν της, ἐφάνη ἐκλαμβάνουσα, ὅτι ἡ φυτική δίαίτα ἦν ἴσως ἡ παραίτιος τοῦ θανάτου. Καὶ ἤδη δὲ, καὶ ἄλλου παιδίου ἀποθανόντος, συνέλαβεν ἰσχυρὰς τύψεις συνειδότος ἡ κυρία Σεμβρίνσκη, ἐθεώρησεν ἑαυτὴν αἰτίαν τοῦ διπλοῦ θανάτου, καί, ἀφ' οὗ ἔσπευσε νὰ καταγγεῖλῃ ἑαυτὴν παρὰ τῷ εἰσαγγελεῖ, μετέβη εἰς τὴν λίμνην καὶ ἐκεῖ ἐπνίγη. Ὁ σύζυγος κ. Στέϊν, ὅστις ἔτι τέως διεζευγμένος ἀπ' αὐτῆς, παρέλαβε τότε τὴν κόρην του, καὶ τινὰ τῶν ἀνατρεφομένων βρεφῶν, περὶ τῶν ἄλλων φροντίσας νὰ γίνωσι δεκτὰ εἰς δημόσια κατεστήματα.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ Σεπτεμβρίου ἡ Αἰμυλία μοὶ ἀνήγγελλεν ὅτι εἶχεν ἐντελῶς ἀναλάβῃ.

Περὶ τοῦτον τὸν χρόνον εἶχεν ἔλθῃ εἰς Βερολῖνον ὁ Cumberland, γνωστὸς κατὰ πᾶσαν τὴν Εὐρώπην ἐπὶ τῇ ἀξιώσει ὅτι ἀναγινώσκει εἰς τὴν διάνοιαν τῶν μεθ' ὧν τίθεται εἰς σχέσιν διὰ τῆς ἀφῆς. Εἰς τὸ ξενοδοχεῖον τὸ Αὐτοκρατορικὸν (Kaiserhof) δοὺς τὴν πρώτην του συνεδρίασιν, προσκαλέσας καὶ ἐμέ, καὶ εἰς πολλὰ ἐπεδόθη περίεργα πειράματα· ἀλλ' ὅτε, προσκαλέσας με ν' ἀποθέσω που καρφίδα, ἣν μοὶ ἔδωκε, μ' ἔλαβεν ἐκ τῆς χειρός, ἵνα τὴν εὗρῃ, ἀπέτυχεν ἐντελῶς, ὅπερ, ἀστερευόμενος, ἠθέλησε ν' ἀποδώσῃ εἰς πλοῦτον δῆθεν ἰδεῶν, ὑφ' ὧν ἐπληροῦτο ἡ κεφαλὴ μου. Τὸ μέρος, εἰς ὃ τὴν εἶχον ἐναποθέσῃ ἐξεμυστηρεύθην τότε ἐγὼ εἰς ἕτερον, τὸν Λοχαγὸν Hölser, υἱὸν τοῦ Διευθυντοῦ τῶν Αὐτοκρατορικῶν Θεάτρων, καὶ τούτου τὴν χεῖρα λαβὼν ὁ Κουμβερλάνδ, σχεδὸν ἀμέσως εὗρε τὴν καρφίδα εἰς τὸν λαιμοδέτην τοῦ συγγραφέως κ. Λινδάου.

Μετά τινας δ' ἡμέρας, πολὺ παραδοξότερον εἶδον φαινόμενον. Ὑπὸ τῶν παρεστώτων, πάντων ἀνηκόντων εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις τῆς κοινωνίας, ἐξελέγη ἐπιτροπή, εἰς ἣν κατηριθμοῦντο Καθηγηταί, ὁ Πρίγκηψ Φυρστεμβέργ, ἐν ἄλλοις δὲ καὶ ἐγώ, ἐνταλεῖσα νὰ ἐναποθέσῃ καρφίδα, ἥ ἐντὸς τοῦ ξενοδοχείου, ἥ καὶ ἐκτός, ὅπου τῆς πόλεως ἤθελε, καὶ ἐπιτηρήσῃ τὰ τῆς εὐρέσεως αὐτῆς. Τὸ πρῶτον λοιπὸν ἠθελήσαμεν νὰ πῆξωμεν τὴν καρφίδα παρὰ τὴν ῥίζαν ἑνὸς τῶν δένδρων τῆς πρὸ τοῦ ξενοδοχείου πλατείας· ἀλλ' ἐφοβήθημεν μὴ κλαπῇ ὑπὸ τῶν παιδίων τοῦ πολλοῦ περισυναχθέντος ὄχλου. Κατόπιν ἐζητήσαμεν παρ' ἑνὸς στρατιώτου ἐκεῖ που φρουροῦντος, νὰ ἐπιτρέψῃ νὰ ἐμπήξωμεν τὴν καρφίδα εἰς τὸ φόρεμά του· ἀλλὰ μᾶς εἶπεν ὅτι, ἐπειδὴ φρουρεῖ ἐν ὑπηρεσίᾳ, δὲν δύναται νὰ ἐπιτρέψῃ τοῦτο, εἰ μὴ ἀδείᾳ τοῦ ἀξιωματικοῦ του, ὃν καὶ μᾶς ἔδειξεν ἰσταμένον εἰς τὴν ἀντιπέραν πλευρὰν τῆς Πλατείας πρὸ τῆς πόλεως τοῦ Πρ. Βίσμαρκ. Ἐπορεύθημεν ἐπομένως πρὸς αὐτόν· ἀλλὰ, μεταξὺ βαίνοντες, εἶδομεν ἄμαξαν ἀγοραίαν, ἰσταμένην ἐκεῖ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Πρίγκηπος Καρόλου, ἀδελφοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, καὶ ἀπεφασίσσαμεν νὰ ἐμπήξωμεν τὴν καρφίδα εἰς ἕν τῶν προσκεφαλαίων αὐτῆς. Εἶτα δ' ἐπανήλθομεν εἰς τὸ ξενοδοχεῖον, ἐνθα ἔμενεν ὁ Κουμβερλάνδ, δεδεμένους ἔχων τοὺς ὀφθαλμούς, καὶ ἐκεῖ κατ' ἐντολήν του συνέδεσαν διὰ μεταλλίνου σύρματος τὴν χεῖρά του μετὰ τῆς τοῦ νέου Πρίγκηπος Φυρστεμβέργ, χωρὶς παντάπασι νὰ κρατῶνται αἱ χεῖρες, καὶ τότε ὁ κ. Κουμβερλάνδ ἤρχισεν, οὐχὶ νὰ σύρῃται ὑπὸ τοῦ μέλους τῆς ἐπιτροπῆς, ἀλλὰ, προτρέχων, νὰ σύρῃ αὐτό, καὶ τάχιστα, σχεδὸν χωρὶς νὰ προσκόψῃ, ἀντὶ νὰ στραφῇ πρὸς τὴν μὲν ἢ τὴν δὲ τῶν ἐκατέρωθεν πλατυτάτων ὁδῶν, διέτρεξε τὴν Πλατείαν, ἔφθασεν εἰς τὴν ἄμαξαν καὶ ἔλαβε τὴν καρφίδα ἐκ τοῦ προσκεφαλαίου.

Μὲ προσεκάλεσε δὲ τὴν ἐπαύριον ὁ Πρίγκηψ Ῥαδζιβίλλ, πρῶτος Ὑπασπιστῆς τοῦ Αὐτοκράτορος, εἰς μικρὰν ἐσπερίδα τοι, εἰς ἣν παρῆν καὶ ὁ Αὐτοκράτωρ καὶ ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν κόμης Ἀσφελδ, ἵνα ἴδωσι τοῦ Κουμβερλάνδ τὰ πειράματα. Μεταξὺ δ' ἄλλων, λίαν περιέργων, παρεκάλεσεν ὁ Κουμβερλάνδ

τὸν κόμητα Ἀσφελδ νὰ σκεφθῇ ἓνα οἶονδήποτε ἀριθμόν, ἐκ τριῶν χαρακτήρων, καί, λαβὼν τὴν χειρὰ του, ἔγραψεν αὐτὸν ἀκριβῶς εἰς τὸν ἐκεῖ στηθέντα μέλανα πίνακα, δι' ὃ ἐγὼ εἶπον τῷ κόμητι ὅτι ὁ Ὑπουργὸς τῶν Ἐξωτερικῶν δὲν ἔπρεπε νὰ ἐπιτρέπῃ ν' ἀναγινώσκωσι τόσον εὐκόλως εἰς τὴν διάνοιάν του. Εἶτα δέ, ὑποκλιθεὶς πρὸ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ Κουμπερλάνδ, τὸν ἠρώτησεν ἂν εὐηρεστεῖτο ἡ Α. Μ. νὰ δοκιμάσῃ τὸ αὐτὸ πείραμα. Μειδιάσας δ' ὁ Αὐτοκράτωρ ἠγέρθη, ἀφῆκε νὰ τὸν λάβῃ ἐκ τῆς χειρὸς ὁ Κουμπερλάνδ, ὅστις καὶ ἔγραψεν εὐκόλως δύο ἐκ τῶν χαρακτήρων τοῦ ἀριθμοῦ, ὃν ὁ Αὐτοκράτωρ ἐσκέφθη, ἀλλ', ὥς πρὸς τὸν τρίτον, ἐφάνη διστάζων, ἔγραψεν ἓνα βραδέως· εἶτα τὸν ἐξήλειπεν, ἔγραψεν ἄλλον, καὶ τέλος ὡμολόγησεν ὅτι, ὥς πρὸς αὐτὸν ἐντελῶς ἀπέτυχεν. Ἀλλ' ὁ Αὐτοκράτωρ τότε εἶπε μετ' ἐκπλήξεως ὅτι δὲν εἶχεν ἐννοήσῃ, ὅτι ἔπρεπε νὰ λάβῃ τρεῖς χαρακτῆρας, καὶ εἶχε λάβῃ μόνον δύο, αὐτοὺς ἐκείνους, οὓς ἀκριβέστατα ἐχάραξεν ὁ κ. Κουμπερλάνδ. Ταῦτα ὅμως τὰ πειράματα, ἰδίως περὶ εὐρέσεως ἀντικειμένων, εἶδον μετέπειτα εἰς ἄλλην συναναστροφὴν, ἐπιτυχῶς ἐπαναλαμβάνόμενα ὑπὸ νέου τινὸς ἀξιωματικοῦ, τοῦ ἀνθυπολοχαγοῦ Manteufel.

Ἐν Ἀθήναις, κατὰ προτροπὴν τοῦ Σλείμαν, συνεννοηθέντος μετὰ τοῦ ἐπισήμου φυσιοδίφου κ. Wierchow, εἶχεν ἀποφασισθῇ νὰ συνέλθῃ τὸν Δεκέμβριον ἡ παγκόσμιος Προϊστορικὴ Ἑταιρεία, καὶ εἰδοποιήθην, ὅτι πρόεδρος αὐτῆς ἐξελέγην ἐγώ, γραμματεὺς δέ, προτάσει τοῦ Σλείμαν, ὠρίσθη ὁ Στέφανος Δραγούμης, ὅστις δὲν ἐδέχθη, καὶ τὸν ἀντικατέστησεν ὁ διὰ τὴν θέσιν ἱκανώτερος Foucard, μέλος τῆς Γαλλικῆς Σχολῆς. Ἀλλ' ἀφ' οὗ διὰ μακρῶν ἐσπούδασα, τὸ ἄλλως πρὶν ξένον εἰς ἐμὲ ἀντικείμενον, μέχρι τέλους μοὶ ἀνηγγέλθη, πρῶτον μὲν ὅτι ἀνεβλήθη διὰ τὸ 1886, ἔπειτα δὲ ὅτι παρητήθη καὶ ἐματαιώθη ἡ πρόθεσις.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν ἡ συνέντευξις τῶν τριῶν Αὐτοκρατόρων ἐν Κσέρνοβιτς εἶχε κινήσῃ τὸ γενικὸν τῆς Εὐρώπης ἐνδιαφέρον. Τὸ κατ' ἐμὲ δ' εἶχον τὴν πεποίθησιν, ὅτι περιορίσθησαν εἰς γενικότητος, ἀφορώσας κυρίως τὴν διατήρησιν τῆς Εὐρωπαϊκῆς εἰρήνης, καὶ πᾶσαι αἱ ἔρευναί μου παρὰ τοῖς ἥττον

προκατειλημμένοις καὶ τοῖς ἄριστα πεπληροφορημένοις ἐνίσχυσαν ταύτην τὴν γνώμην μου.

Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις, προτιθεμένη νὰ συνομολογήσῃ δάνειον, μὲ διέταξε νὰ καταβάλω πρὸς τοῦτο πᾶσαν προσπάθειαν καὶ νὰ ζητήσω, ὥς καὶ τοῦ Βίσμαρκ τὴν παρέμβασιν. Ἄλλ' ἐκτὸς τοῦ ὅτι ὁ Βίσμαρκ δὲν ἡσχολεῖτο εἰς ὅ,τι δὲν ἀφεώρα αὐτὸν καὶ τὴν Γερμανίαν, ἡ Κυβέρνησις ἡμῶν, ἵνα ἔχῃ καὶ τὴν ἐλαχίστην πιθανότητα ἐπιτυχίας, ἔπρεπε καὶ νὰ ἐγκύπτῃ εἰς τὴν ἰδίαν αὐτῆς ἐσωτερικὴν ἀνάπτυξιν, καὶ νὰ ἔχῃ προδιαγεγραμμένην πολιτικὴν, ἣτις νὰ κρίνηται, ὥς παρέχουσά τινα ἐγγύησιν. Μοὶ ἐπρότεινε δὲ τότε ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑλβετίας τὴν συνομολόγησιν ἐμπορικῆς συνθήκης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν μᾶλλον εὐνοουμένων, καὶ ἐτηλεγράφησα αὐθημερόν, καὶ ἀμέσως κατόπιν ἔγραψα περὶ τούτου εἰς Ἀθήνας. Ἄλλ' εἰς τὴν ἐπωφελεῖ καὶ ἀπλουστάτην ταύτην ἐργασίαν μόλις μετὰ 3 1/2 περίπου ἡμέρας ἐδόθη πέρας.

Περὶ τῆς Προϊστορικῆς δ' Ἑταιρείας, πορευθεὶς ἡμέραν τινά, ἵνα συνδιαλεχθῶ μετὰ τοῦ σοφοῦ κ. Βιρζώβ, ἔλεσα, ὅτε κατησχόμην ἐκ τῆς κλίμακός του, καὶ δεινῶς ἐκτύπησα εἰς τὸν ἀριστερόν βραχίονα, ὥστε, ἐφ' ἡμέρας, ἀπεκλείσθην εἰς τὸν οἶκον, καί, ὑπὸ τὴν θεραπείαν δύο ἰατρῶν, καὶ τὰς φιλικὰς φροντίδας τῶν συνοίκων μου καὶ ἄλλων, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἔμεινα οἰκουρῶν, καὶ ἔχων τὸν βραχίονα δεδεμένον.

Ἐν ᾧ δ' ἐνοσηλευόμην, ἦλθε πρὸς με ὁ ἐκδότης μουσικῶν ἔργων κ. Förstner, καὶ μοὶ ἔφερε σκηνὴν ἐκ τοῦ Νέρωνος τοῦ Rubinstein, προτείνας μοι νὰ μεταφράσω τοὺς Γερμανικοὺς στίχους αὐτῆς εἰς Γαλλικοὺς, ὅπερ, κατ' ἀρχὰς μὲν, ἐδίστασα ν' ἀναλάβω, ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ δυνατοῦ τῆς ἐπιτυχίας, εἶτα δ' ἐπεχείρησα, καὶ ἐπεράτωσα τὴν ἐσπέραν, λαβὼν καὶ χρηματικὴν ἀμοιβήν, ἣν δὲν ἐζήτησα.

Τῇ 2)14 Νοεμβρίου ἔλαβον δύο ἐπιστολάς ἐξ Ἀθηνῶν. Διὰ τῆς μιᾶς, πεμπούσης μοι χρηματικὴν τινα ποσότητα, μοὶ ἐζήτηί ἡ διεύθυνσις τῆς Ἑστίας μέρος ἀπομνημονευμάτων πρὸς δημοσίευσιν. Ἀλλὰ τῇ ἀπήντησα ὅτι δὲν προὔτιθέμην, τότε καὶ νὰ δημοσιεύσω ἀπομνημονεύματα ἐπὶ ζωῆς μου, καὶ τῷ ἐπέστρεψα

τὴν ποσότητα. Διὰ τῆς ἄλλης δ' ὁ υἱός μου Ἀλέξης μοὶ ἀνήγγελλεν ὅτι παρητήθη τῆς θέσεως δευτέρου ἀμίσθου Γραμματέως Πρεσβείας, καὶ κατ' ὄνομα Ὑποπροξένου ἀγνοῶ τίνος Προξενείου εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Αἰγύπτου, ὥς ὅλως ἀσκόπου. Ὀλίγαι δὲ παρῆλθον ἡμέραι, καὶ ὀλεθρίαν μοὶ ἔδωκεν εἶδησιν ἡ συνάδελφός μου τῆς Ὁλλανδίας κυρία van den Hoven, ἐπισταλῆσαν αὐτῇ ὑπὸ τοῦ κ. Κοτσεβοῦ, μεθ' οὗ διετήρει ἀλληλογραφίαν, ὅτι ἡ νύμφη μου Λίζα, πάσχουσα ἐξ ἐξανθήματος, εἶχε συγχρόνως καιρίως καὶ θανατηφόρως βεβλαμμένους τοὺς πνεύμονας, καὶ ὅτι ἐτηλεγράφησαν τῷ Ἀλέξει νὰ ἔλθῃ πρὸς αὐτήν. Ἀμα λαβὼν τὸ τηλεγράφημα περὶ τῆς ἐπικινδύνου θέσεως τῆς συζύγου του, ὁ Ἀλέξης αὐθημερὸν αὐθωρεὶ σχεδὸν ἀπῆλθεν.

Μία τῶν οἰκογενειῶν, ἣτις φιλικώτατα μ' ἐδέχετο, ἦν ἡ τῆς Πριγκηπίσσης Κασσίας Ραδζιβίλ, ἣτις, ἀνεψιὰ οὖσα τῆς γυναικὸς τοῦ Βαλζάκ, καὶ δι' εὐφυΐας πεπρωκισμένη, ἐξέδωκεν ἀνωγύμως μυθιστορήματα. Ταῦτα ὅμως γεγραμμένα κατὰ τὸ σύγχρονον γαλλικὸν ἔθος, καὶ οὐχὶ πάντοτε μετὰ τῶν εἰς τοιαύτην κυρίαν προεπουσῶν ἐπιφυλάξεων, αὐστηρῶς κατεκρίθησαν ὑπὸ τῆς οἰκογενείας τῆς, καὶ οὐχ ἥττον ὑπὸ τῶν κυριῶν, ὅσαι τὴν ἐφθόνουν ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Καὶ ἀνώτερα μὲν πάσης ἐπικρίσεως δὲν ἐδυνάμην καὶ ἐγὼ αὐτὸς νὰ κηρύξω τὰ ἔργα τῆς, βεβαίως ὅμως πολὺ ἀνώτερα ἦσαν ἀφ' ὅ,τι θὰ ἐδύναντο νὰ παραγάγωσιν οἱ ἐπικριταὶ τῆς. Εἰς τὴν οἰκίαν τῆς παρουσίασα τὸν ἀγχίνουν κριτικὸν Παῦλον Lindau, ὅστις, καλῆς τυχὸν ὑποδοχῆς, ἔγραψεν εὐμενέστα ἄρθρα ὑπὲρ τῶν μυθιστορημάτων τῆς.

1885.

Κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔτους τούτου ἡ μὲν νύμφη μου Ἑλίζα, μετὰ τοῦ Ἀλέξει καὶ τῆς θυγατρὸς μου Ἑλένης, ἦσαν εἰς Cannes, καὶ ἐφαίνετο ἀναλαβοῦσα μέχρι τινὸς ὑγείαν καὶ ζωηρότητα, ἡ δ' Αἰμυλία μετὰ τοῦ Εὐγενίου εἰς Παρισίους νοσηλευομένη.